

Pauliina Valli

**VARHAISKASVATUSSUUNNITELMALOMAKKEEN
VALMISTAMINEN JA KEHITTÄMINEN YHTEISTYÖSSÄ
PIENTEN LASTEN VANHEMPIEN KANSSA**

Opinnäytetyö

KESKI-POHJANMAAN AMMATTIKORKEAKOULU

Sosiaalialan koulutusohjelma

Lokakuu 2010

TIIVISTELMÄ OPINNÄYTETYÖSTÄ

Yksikkö Ylivieskan yksikkö	Aika Lokakuu 2010	Tekijä/tekijät Pauliina Valli
Koulutusohjelma Sosiaali-alan koulutusohjelma		
Työn nimi VARHAISKASVATUSSUUNNITELMALOMAKKEEN VALMISTAMINEN JA KEHITTÄMINEN YHTEISTYÖSSÄ PIENTEN LASTEN VANHEMPIEN KANSSA		
Työn ohjaaja Kirsi Herranen-Somero	Sivumäärä 46+2	
Työelämäohjaaja -		
<p>Toiminnallisen opinnäytetyöni aiheena oli valmistaa lapsen varhaiskasvatussuunnitelmalomake ja kehittää sitä yhteistyössä pienten, yksivuotiaiden lasten vanhempien kanssa. Työni teoreettinen osuus tukee ja perustelee sen toiminnallista osiota. Teoreettiskäytännöllisenä viitekehyksenä työlläni ovat varhaiskasvatusta koskevat asiakirjat, varhaiskasvatussuunnitelma, kasvatuskumppanuus sekä pienen lapsen päivähoidon aloitus.</p> <p>Tavoitteena oli valmistaa selkeä ja kattava varhaiskasvatussuunnitelmalomake, joka tukee erityisesti pienten lasten päivähoidon aloitusta. Menetelmät, joilla tavoitteisiin pyrin, olivat lähdekirjallisuuteen perehtyminen ja lopuksi lomakkeen kehittäminen vanhemmilta saadun palautteen pohjalta. Viisi yksivuotiaan lapsen vanhempaa täytti lomakkeen lapsestaan antaen samalla palautetta kustakin lomakkeen kohdasta ja lopuksi kertoen tuntemuksensa siitä, tukisiko valmistamani varhaiskasvatussuunnitelmalomake heidän lastaan ja heitä päivähoidon aloitus prosessissa.</p> <p>Vanhempien kanssa tehdyn yhteistyön ja heiltä saadun palautteen pohjalta voi yhtenä merkittävänä johtopäätöksenä todeta sen, että lomakkeen teolle asettamat tavoitteet saavutettiin.</p>		

Asiasanat Kasvatuskumppanuus, Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma, Pienen lapsen päivähoidon aloitus, Varhaiskasvatus

TIIVISTELMÄ OPINNÄYTETYÖSTÄ

CENTRAL OSTROBOTHNIA UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES	Date October 2010	Author Pauliina Valli
Degree programme Degree programme in Social Services		
Name of thesis MAKEING AN EARLY CHILDHOOD EDUCATION FORM AND DEVELOPING IT IN COOPERATION WITH PARENTS' OF SMALL CHILDREN		
Instructor Kirsi Herranen-Somero		Pages 46+2
Supervisor -		
<p>The theme of this functional thesis was to draw up an early childhood education form and develop it in cooperation with parents 'of one-year-old small children. The theoretic section of the study supports the functional section. The Theoretic-practical context in the work consists of early childhood documentation, early childhood education, educational partnership and start up of a small child daycare.</p> <p>The main goal was to produce a clear and comprehensive early childhood education form, which specifically supports a little child's day care start. The methods were studying source material and developing the form with parents 'of small children. Five parents who have one-year-old child filled in the form. At the same time they gave feedback about the form and told whether the form worked and whether it supports their child and their starting up at the daycare.</p> <p>On the basis of cooperation with parents'of small children and their feedback it can be concluded that the main goal that was set for making the form was achieved.</p>		

Key words

Early childhood education plan, Early childhood education, Educational partnership, Start up of small child day care

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
2 OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT	4
2.1 Teoreettiskäytännöllinen viitekehys	4
2.1.1 Varhaiskasvatussuunnitelman lähtökohdat	5
2.1.2 Kasvatuskumppanuus	8
2.1.3 Pienen lapsen päivähoidon aloitus	11
2.2 Opinnäytetyön tarve	15
2.3 Opinnäytetyön tavoite	18
3 VARHAISKASVATUSSUUNNITELMALOMAKKEEN TEKEMINEN	20
3.1 Kohderyhmä	20
3.2 Prosessin kulku	22
3.2.1 Taustaa varhaiskasvatussuunnitelmalomakkeesta	23
3.2.2 Varhaiskasvatussuunnitelmalomakkeen rakenne	26
4 VANHEMPIEN KOKEMUKSET LOMAKKEESTA	33
4.1 Taustatiedot	33
4.2 Vastauksissa esiinnousseet asiat	34
4.3 Yhteenveto	37
5 LOMAKKEEN KEHITTÄMINEN VANHEMMILTA SAADUN PALAUTTEEN POHJALTA	39
6 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	40

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni on toiminnallinen tutkimus, sen tarkoituksena on luoda lapsen varhaiskasvatussuunnitelmalomake, joka sopii erityisesti pienten lasten, tässä tapauksessa yksivuotiaiden lasten päivähoiton aloitusprosessiin. Kehitän lomaketta yhteistyössä pienten lasten vanhempien kanssa, jotta saan selville, vastaako lomake sille asettamaani tarkoitusta. Siihen, miksi opinnäytetyöni aiheeksi lopulta päätyi varhaiskasvatussuunnitelmalomakkeen valmistaminen, on vaikuttanut aiempi työkokemukseni varhaiskasvatus työssä. Mielestäni lapsen varhaiskasvatussuunnitelma on merkittävässä roolissa lapsen tullessa varhaiskasvatuksen asiakkaaksi sekä vanhempien ja varhaiskasvattajien välisen kasvatuskumppanuuden tukena että varhaiskasvatuksen pariin tulevien uusien työntekijöiden/sijaisten työhön perehdyttämisessä. Lisäksi oman lapsen siirtyessä päivähoitoon yksivuotiaana, itseäni alkoi kovasti kiinnostaa eri tekijät ja teoriat, jotka ovat pienen lapsen hoidon aloituksen taustalla.

Miten olla pikkulapsen äitinä, kun hän siirtyy päivähoitoon? Miten valmistella lasta päivähoitoon lähtöön ja miten illalla pitkän erossa olon jälkeen olla taas lapsen kanssa? (Schulman 2001, 5.) Näitä ajatuksia aloin pohdiskella jo hyvissä ajoin ennen kuin lapseni päivähoiton aloitus oli edes ajankohtainen asia. Lapsen päivähoitohakemus on tehtävä kuukausia ennen hoidon tarpeen alkua ja usein viimeistään siitä lähtien äidit ja miksei isätkin pyörittelevät enemmän ja vähemmän lapsen päivähoitoon liittyviä asioita mielessään. Usein vanhemmat joutuvat kuulemaan vielä kaiken muun lisäksi tuttujen ja vieraidenkin mummujen kauhisteluja ”Miten voit viedä noin pienen lapsen hoitoon! Kyllä se pienen lapsen paikka on kotona.”. Tällaisten lausahduksien jälkeen äidit ovat vielä entisestään kauhuissaan lähenevästä hoidon alkamisesta. ”Miten joku vieras aikuinen osaa hoitaa lastani? Lasta, joka ei vielä osaa puhua, syödä eikä käydä potalla itse ja käveleminenkin on vielä huteraa. Minun on muistettava kertoa tälle vieraalle aikuiselle kaikki lapsesta, jotta hän tietää mitä mikin ele tarkoittaa, miten ja mistä

lapsi iloitsee ja miten toimia, jos lapselle tulee suru.” Juuri tämänkaltaisiin tunteisiin toivoisin lomakkeeni tuovan vanhemmille turvallisuuden tunnetta. Kun kaikki tärkeät asiat ovat vielä suunnitelmassa kirjoitettuna, voi hoitaja tarkistaa asiat lomakkeesta.

Opinnäytetyöni on ajankohtainen, koska valtakunnallisesti varhaiskasvatusta on vasta 2000-luvun puolella alettu säätelemään (esim. varhaiskasvatuksen valtakunnalliset linjaukset, varhaiskasvatussuunnitelman perusteet), joten kukin varhaiskasvatusyksikkö on tällä hetkellä toiminnan arvioinnin, suunnittelun ja päivityksen kohteena. Myös lapsikohtainen varhaiskasvatussuunnitelma on käsitteenä melko uusi, vaikka käytännössä se vain korvaa ja syventää aiemmin käytössä olleita hoito- ja kasvatussuunnitelmia. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma on prosessi, joka alkaa silloin, kun perhe ensi kertaa tutustuu päivähoitoon ja päättyy, kun lapsi lähtee pois päivähoidosta, esim. aloittaa koulun. Yksi lapsen varhaiskasvatussuunnitelman kantava ajatus on se, että lapsen vanhempien ja päivähoidon henkilöstön yhteistyö on toimivaa, vastavuoroista ja kasvatuskumppanuuteen perustuvaa. Varhaiskasvatussuunnitelmalla pyritään tuomaan esiin jokaisen lapsen yksilöllisyys ja ainutkertaisuus. (Kaskela 2007, 5.)

Tavoitteenani on valmistaa selkeä ja kattava varhaiskasvatussuunnitelmalomake, joka tukee erityisesti pienen lapsen päivähoiton aloitusta sekä hänen vanhempiaan lapsen tulkkeina toimimisessa. Tästä syystä halusin lähteä kehittämään lomaketta yhteistyössä vanhempien kanssa. Valmistin lomakkeen aiheeseen liittyvän teorian ja oman aiemman työkokemuksen pohjalta. Sen jälkeen lomakkeen toimivuutta on testattu käytännössä yhteistyössä vanhempien kanssa ja selvitetty, vastaako se sille asetettuun tavoitteeseen ja ajateltuun tarpeeseen.

Opinnäytetyöni koostuu periaatteessa neljästä suuremmasta osiosta. Ensimmäisessä osiossa kerron tarkemmin opinnäytetyöni tavoitteista sekä sen taustalla vaikuttavasta teoreettiskäytännöllisestä viitekehystä. Tässä osiossa

käyn myös läpi tarkempaa tarveanalyysia, jolla saan perusteltua tarpeen koko opinnäytetyölleni. Toinen osio käsittelee valmistamaani varhaiskasvatussuunnitelmalomaketta. Kuvaan lomakkeen valmistusprosessia, perustelen tekemiäni valintoja ja lopuksi esittelen lomakkeen kohta kohdalta. Opinnäytetyöni kolmas osio käsittelee lomakkeen käytännön testausta. Sen myötä esiin nousseita asioita ja vanhempien mielipiteitä. Neljäs osio on luonnollinen jatkumo edelliseen, sillä siinä kehitetään lomaketta vanhemmilta saadun palautteen ja ehdotusten mukaan. Lopuksi käyn vielä koko työskentelyprosessia lävitse johtopäätösten ja pohdinnan muodossa. Opinnäytetyössäni on liitteenä valmistamani varhaiskasvatussuunnitelmalomake. Toinen työni liite on ohje lomakkeen täyttämiseen. Lomakkeen täyttämisohje on alun alkujaan käytännön testaamisesta esiin noussut ehdotus vanhemmalta, jota lähdin sitten toteuttamaan lomakkeen kehittämisosiossa.

Lähteenä opinnäytetyössäni käytän melko tuoreita teoksia, jotka käsittelevät varhaiskasvatusta, siihen liittyvää suunnitelmaa ja kasvatuskumppanuutta. Yksi työni teoreettiskäytännöllisen viitekehyksen kohta on pienen lapsen päivähoiton aloitus. Kyseiseen aiheeseen ei ole olemassa paljon lähdekirjallisuutta, mutta mielestäni sitäkin merkittävämpi ja kattavampi aiheeseen liittyvä teos on ”Pienet päivähoitossa, alle kolmivuotiaiden lasten varhaiskasvatuksen perusteita” (Helenius, Karila, Munter, Mäntynen ja Siren-Tiusanen 2001.) Suosittelen sitä kaikille pienten lasten vanhemmille, joiden lapset ovat aloittamassa hoidon. Kirja antaa varmasti vastauksia moniin mielessä pyöriviin kysymyksiin.

2 OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT

Tässä opinnäytetyössä laaditaan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmalomake ja selvitetään myös sitä, mitä mieltä pienten lasten vanhemmat ovat lomakkeesta. Työ on toiminnallinen opinnäytetyö, jonka tavoitteena on valmistaa lapsen varhaiskasvatussuunnitelmalomake, joka soveltuisi myös yksi vuotiaan lapsen päivähoiton aloitusprosessiin. Valmistettuani lomakkeen selvitän, mitä mieltä pikkulasten vanhemmat siitä ovat ja kokevatko he, että lomake huomioi heidän lapsensa yksilöllisyyden sekä ainutlaatuisuuden ja tukee heitä pienen lapsen tulkkeina toimimisessa. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että teorian ja käytännön kokemuksen pohjalta kehitettyä lomaketta testataan pienten lasten vanhemmilla. Viisi yksivuotiaan lapsen vanhempaa osallistui yhteistyöhön. He täyttivät lapsestaan lomakkeen ja antavat palautetta siitä, mikä lomakkeessa oli hyvää, huonoa, parannusehdotuksia sekä kertovat lopuksi ajatuksensa siitä, onko lomake toimiva käytännössä. Toiminnallisessa opinnäytetyössä käytetään alan teorioista nousevaa tarkastelutapaa valintoihin ja niiden perusteluun. Tietoperusta toimii niin sanotusti sapluunana, joiden läpi tarkastellaan opinnäytetyön aihetta ja se kertoo, miten aihetta lähestytään, käsitellään ja mitä valintoja tehdään. (Vilka & Airaksinen 2003, 42.)

2.1 Teoreettiskäytännöllinen viitekehys

Teoreettiskäytännöllisenä viitekehystenä varhaiskasvatussuunnitelmalomakkeen laatimiselle toimivat varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, joka ohjaa valtakunnallisesti varhaiskasvatuksen sisällöllistä toteuttamista sekä lasten päivähoitoa koskevat lait ja asiakirjat ja varhaiskasvatuksen valtakunnalliset linjaukset, joka on valtioneuvoston hyväksymä periaatepäätös (28.2.2002). Linjaukset sisältävät yhteiskunnan järjestämän ja valvoman varhaiskasvatuksen

keskeiset periaatteet ja kehittämisen painopisteet. Merkittävä vaikutte lomakkeen tekemiseen on myös ollut kasvatuskumppanuus, joka jo itsessään on peruste koko työlleni. Koska selvitän nimenomaan pikkulasten vanhempien ajatuksia luomastani lapsen varhaiskasvatussuunnitelmalomakkeesta, on todella tärkeää käydä läpi teoriaa pienen lapsen päivähoitonaloitukseen liittyen. Yksivuotias ei vielä ole valmis sellaiseen erillisyyteen, jossa hänellä ei olisi saatavilla tuttua ja turvallista aikuista. Siksi yksivuotiaan päivähoito suuressa ryhmässä on erityinen haaste, niin päivähoiton henkilökunnalle kuin vanhemmillekin. Vanhempien ja hoitajien välisen yhteistyön on oltava tiivistä, hyvää ja vuorovaikutuksellista. (Schulman 2001, 6.)

2.1.1 Varhaiskasvatussuunnitelman lähtökohdat

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma on lapsuutta arvostava, lasta kannatteleva ja positiivinen kertomus hänen ainutlaatuisuudestaan. Suunnitelmaa ohjaavat periaatteet voidaan jakaa kolmeen pääperiaatteeseen, joista ensimmäinen on lapsen yksilöllisyyden, taitojen, valmiuksien ja osaamisalueiden havainnointi ja huomiointi. Toinen periaate koskee kasvatuskumppanuutta vanhempien kanssa ja kolmantena periaatteena on kasvattajayhteisön pedagoginen toiminta sekä sen arviointi ja seuranta. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma nähdäänkin kasvattajan pedagogiikkaa ohjaavana työvälineenä. (Kaskela 2007, 5, 11, 14.)

Laki velvoittaa kuntaa järjestämään päivähoitopalveluita siten, että lasten hoidon ja kasvatuksen tarve eri ikäryhmissä tulee turvatuksi tasapuolisesti ja paikallisten olojen edellyttämällä tavalla (Asetus lasten päivähoitosta 1§). Jokaisella lapsella on oikeus päivähoitoon niin kauan, kun hän tulee oppivelvollisuusikään. Päivähoiton tavoite on tarjota lapselle hoitoa ja kasvatusta, sekä tukea lasten koteja näiden kasvatustehtävässään ja edistää lapsen persoonallisuuden tasapainoista kehitystä yhdessä kotien kanssa. Päivähoiton tulee tarjota lapselle jatkuvat, turvalliset ja lämpimät ihmissuhteet, järjestää lapsen kehitystä tukevaa

toimintaa sekä tarjota suotuisa kasvu ympäristö. Päivähoidon tulee myös edistää lapsen kehitystä fyysisillä, sosiaalisilla ja tunne-elämän osa-alueilla iän ja yksilöllisten tarpeiden mukaisesti sekä tukea lapsen esteettistä, älyllistä, eettistä ja uskonnollista kasvatusta. (Laki lasten päivähoidosta 2§, 1973)

Varhaiskasvatus on kasvatuksellista vuorovaikutusta, joka tapahtuu pienten lasten (0-6 vuotiaat) eri elämänpiireissä. Tavoitteena varhaiskasvatuksella on edistää lasten tasapainoista kasvua, kehitystä ja oppimista. Jotta varhaiskasvatus muodostaa lapsen kannalta mielekkään kokonaisuuden, on vanhempien ja kasvatuksen ammattilaisten yhteistyö, kasvatuskumppanuus, tärkeää. Varhaiskasvatus koostuu hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuudesta ja sitä järjestää, valvoo ja tukee yhteiskunta. Toimintana se on suunnitelmallista ja tavoitteellista vuorovaikutusta, jossa kuitenkin lasten omaehtoisella leikillä on keskeinen merkitys. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2006, 11.)

Varhaiskasvatuksen laatu punnitaan kasvattajien ja lasten välisissä ihmissuhteissa ja vuorovaikutuksessa. On tärkeää, että halutessaan parantaa ja kehittää työn tekemiseen liittyviä prosesseja varhaiskasvatuksen työyhteisössä pohditaan seuraavaa kysymystä. Kuinka lapset ja vanhemmat otetaan mukaan varhaiskasvatuksen toiminnan suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin? Vastauksena edelliseen voisi olla vaikkapa lapsen varhaiskasvatussuunnitelman tekeminen ja arviointi sekä kasvatuskumppanuuden toimintamuodot. Näissä lapsen ja vanhempien osallisuus varhaiskasvatuksessa toteutuu. (Malin 2006, 20.)

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa huomioidaan mm. seuraavat asiat; hänen kokemukset, tämän hetken tarpeet, tulevaisuuden näkymät, mielenkiinnon kohteet, vahvuudet sekä yksilölliset tuen ja ohjauksen tarpeet. Vanhempien kanssa käydyssä keskustelussa huomioidaan erityisesti lapsen kehitystä vahvistavat myönteiset puolet. Kuitenkin myös mahdolliset huolen aiheet ja ongelmat tuodaan esille mahdollisimman konkreettisin ja niihin haetaan ratkaisua yhdessä vanhempien kanssa. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma on siinäkin mielessä tärkeä, koska siinä sovitaan vanhempien kanssa yhteistyön toimintatavoista. Myös lapsi voi itse osallistua varhaiskasvatussuunnitelman

laatimiseen ja arviointiin vanhempien ja henkilöstön sopimalla tavalla. Varhaiskasvatussuunnitelmaan sisällytetään lapsen tuen tarpeen määrittely ja tuen järjestäminen, tämä osa suunnitelmasta muodostaa päivähoitolaissa tarkoitetun kuntoutussuunnitelman erityistä hoitoa ja kasvatusta tarvitsevalle lapselle. Suunnitelmassa kuvataan, miten sovitetaan yhteen lapsen yksilöllinen ohjaus ja varhaiskasvatus sekä se mitä muutoksia kasvatuksellisessa toiminnassa ja fyysisessä ympäristössä toteutetaan. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2006, 32 - 33, 36.) Lapselle tehdystä varhaiskasvatussuunnitelmasta tulisi heijastua lasta kunnioittava ja arvostava suhtautuminen (Kaskela 2007, 18).

Vanhemmilla tulisi olla keskeinen rooli oman lapsensa tuntemisen ja ymmärryksen välittäjinä, kun lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa laaditaan (Kaskela 2007, 24). Kasvatuskumppanuuden toteutumisessa ovat keskeisessä osassa vanhempien kanssa käytävät kasvat keskustelut eli lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa koskevat keskustelut. Vanhempien kanssa käydään päivähoiton aloitusta koskeva keskustelu ennen kuin lapsi aloittaa päivähoiton. Luontevaa jatkoa keskustelulle luo varhaiskasvatussuunnitelma keskustelu, joka käydään yleensä muutaman kuukauden kuluttua siitä, kun lapsi on aloittanut päivähoiton. Lapsesta luodaan yhteistä todellisuutta ja ymmärrystä varhaiskasvatussuunnitelmassa ja sovitetaan yhteen vanhempien ja kasvattajien erilaisia tulkintoja hänestä. Lapsen yksilöllistä varhaiskasvatussuunnitelmaa koskevat keskustelut ovat luonteva paikka palata aloituskeskustelussa esiin nousseisiin asioihin, ajatuksiin, odotuksiin ja tunnelmiin ja siihen, kuinka nämä ovat niin sanotusti tulleet toteen. (Kaskela & Kekkonen 2006, 45 - 46.)

Tavoitteena lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa on oppia tuntemaan lasta paremmin sekä löytää tapoja tukea hänen hyvinvointiaan päivähoitossa, tärkeintä siinä on kokonaisvaltainen kerronta lapsesta, lapsen yksilöllisyydestä, persoonallisuudesta, taidoista ja valmiuksista. Lapsen kirjalliseen varhaiskasvatussuunnitelmaan merkitään vanhempien kanssa yhdessä sovitut asiat, odotukset ja tavoitteet. Havainnoinnin, dokumentoinnin ja lapsen lisääntyvän tuntemuksen myötä tapahtuu niiden tavoitteiden seuranta, jotka liittyvät lapseen ja

kasvatusyhteisön toimintaan. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmat omalta osaltaan ohjaavat ja kehystävät kasvatusyhteisön ja kasvattajan työn suunnittelua ja toiminnan toteutusta sekä sen myötä myös yksikkökohtaisia varhaiskasvatussuunnitelmia. (Kaskela 2007, 24 - 25.)

2.1.2 Kasvatuskumppanuus

Varhaiskasvatushenkilöstön tehtävänä on luoda edellytykset vanhempien kanssa tehtävälle yhteistyölle. Henkilöstön on myös tuettava vanhemmuutta ja kodin kasvatustyötä. Kasvatuskumppanuudessa lapsen vanhemmat ja henkilöstö tukevat toisiaan lapsen kasvuun, kehitykseen ja oppimiseen liittyvissä asioissa. Kasvatuskumppanuus eli vanhempien ja henkilöstön välinen tiivis vuorovaikutus turvaa lapsen hyvinvoinnin, jolloin tieto ja asiantuntemus kasvavat sen ansiosta. Bronfenbrennerin ekologisen kasvatusteorian (1979) mukaan, josta kasvatuskumppanuus sai juurensa, perheet nähdään toimijoina ja vanhemmat omien lastensa asiantuntijoina. Heidän näkemyksensä on huomioitava lapsen päivähoitoa järjestettäessä. (Keskinen 2004, 80 - 81.) Päivähoidossa olevat lapset elävät kahden kasvuympäristön todellisuudessa, jotka ovat kodin ja päivähoiton aikuis- ja vertaissuhteiden yhteisöissä. Kasvatuskumppanuus luo pohjan sille, että lapselle tärkeiden aikuisten – vanhempien ja kasvattajien – yhteinen kasvatustehtävä muodostaa mielekkään elämänkokonaisuuden lapsen kannalta. (Kaskela & Kekkonen 2006, 5)

Bronfenbrennerin ekologinen kasvatusteoria tarkastelee lapsen kehitysprosessia sen ympäristön yhteydessä, missä kasvatusta tapahtuu. Kasvatusteoria ei tyydy vain lapsen välittömien ympäristökokemusten tarkasteluun, vaan huomioi kaikki ne ympäristöelementit ja niiden väliset suhteet, jotka epäsuorasti vaikuttavat siihen ympäristöön, jossa lapsi kasvaa ja kehittyy. Lapsen kasvuympäristöjen välinen yhteistyö, johon kuuluvat kaikki lapsen kanssa toimivat aikuiset, on kaiken

kasvatuksen perusta. Lapsen kasvuun ja kehitykseen vaikuttaa merkittävästi se, miten kasvuympäristöjen välinen yhteistyö toimii. Tavoitteena on saavuttaa tasapaino yksilön ja ympäröivän systeemin kesken. Bronfenbrenner kutsuu ympäristön eri järjestelmiä mikro-, meso-, ekso- ja makrosysteemeiksi. Ekologinen teoria korostaa kasvun kontekstuaalisuutta; kasvatusta tapahtuu yhteistyössä kaikkien niiden kesken, jotka osallistuvat lapsen elämään ja joiden elämään lapsi osallistuu. (Sipilä 2007, 24 - 25.)

Vanhempien osallisuus lapsensa varhaiskasvatuksessa painottuu enemmän kasvatuskumppanuudessa kuin aiemmassa yhteistyön näkökulmassa. Kasvatuskumppanuus edellyttää vastavuoroista, jatkuvaa ja sitoutunutta vuorovaikutusta vanhempien ja henkilöstön välillä. Edellytyksenä jaetun ymmärryksen saavuttamiselle nähdään kuulluksi tuleminen kokemus ja molemminpuolinen kunnioitus. Kasvatuskumppanuuden kannalta keskeiset käsitykset liittyvät mm. kasvatukseen ja sen arvopäämääriin, hyvän kasvatuksen menetelmiin, hyvään lapsuuteen, vanhemmuuteen ja perheen tehtäviin. Edellä mainituista asioista on monenlaisia käsityksiä sekä päivähoitohenkilöstön, että vanhempien keskuudessa. (Karila 2006, 94.)

Yksi tärkeä tavoite kasvatuskumppanuudessa on, että sen avulla tunnistetaan herkästi ja mahdollisimman varhain, jos lapsella ilmenee jollakin kasvun, kehityksen tai oppimisen alueella mahdollinen tuen tarve. Jos tuen tarvetta ilmenee, luovat vanhemmat ja henkilöstö yhdessä toimintastrategian lapsen tukemiseksi (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2006, 32.)

Vanhempien ja ammattilaisten kumppanuussuhteen kehittymiselle perustan luovat päivähoiton päivittäiset käytännöt. Kuulumisten vaihto lasta tuottaessa ja haettaessa ovat suurelle osalle vanhemmista merkityksellisiä. Se, miten päivähoiton henkilöstö toimii näissä tilanteissa tuottaa vanhemmille kuvaa siitä, millaista lasten elämä on päivähoitossa ja vanhemmat ymmärtävät paremmin lasten päiväkotiarkea päivittäisten keskustelujen myötä. (Karila 2006, 101 - 102.)

Siltojen rakentaminen kodin ja päivähoidon väliin luo perheelle jatkuvuuden ja turvallisuuden tunteen. Kun päivähoito aloitetaan siten, että hoitaja käy tutustumiskäynnillä lapsen kotona, tutustuvat kaikki, lapsi, perhe ja hoitaja paremmin toisiinsa ja lapsen yksilöllisyys tulee kohdattua, kun sama hoitaja on vastassa hänen saapuessa ensi kertaa päivähoitoon. (Schulman 2001, 8.) Kasvatuskumppanuuden nimissä kehitellään tällä hetkellä monin paikoin niin sanottua omahoitaja systeemiä, jossa yksi henkilöstön työntekijä vastaa yhteydenpidosta tietyn lapsen vanhempiin, samainen työntekijä vastaa myös lapsikohtaisesta varhaiskasvatussuunnitelman laadinnasta. (Karila 2006, 102.)

Kasvatuskumppanuutta ohjaavat neljä pääperiaatetta. Ne ovat kuuleminen, kunnioitus, luottamus sekä dialogi. Vuoropuhelussa keskeisiä asioita ovat kuuntelu ja toisen kuuleminen. *Kuuleminen* näyttäytyy toiselle aitona kiinnostuksena, empaattisuutena ja rehellisyytenä. Ilmapiirin on oltava myönteinen ja turvallinen, jotta kuunteleminen onnistuu. Erilaisuuden kohtaamisessa *kunnioittavan* suhteen luominen on haaste, päivähoitomaailmassa kohdataan erilaisia perheitä, erilaisia perhekulttuureja sekä erilaisia arvoja. On tärkeää, että kasvatuskumppanuudessakin löytyy puolin ja toisin kunnioittava suhde, koska kunnioitus helpottaa todellisen vuorovaikutuksen syntymistä. Se mahdollistaa myös asioiden esiin tuomisen peittelemättä ja teeskentelemättä. Toiselle osoitetaan kunnioitusta, kun toimitaan ja puhutaan rehellisesti ja avoimesti, kunnioittava suhde luodaan myönteisyydestä käsin. *Luottamuksen* syntyyn tarvitaan aikaa, yhteisiä kohtaamisia ja vuoropuhelua, kuulemisen ja kunnioituksen periaatteista rakentuu luottamus. Päivähoidon työntekijät saavuttavat vanhempien luottamuksen siten, että heillä on sensitiivinen suhde lapseen. Se herättää vanhemmissa luottamusta ja turvallisuutta siitä, että lapsi on hyvässä hoidossa. Kasvatuskumppanuudessa luottamus rakentuu myös vanhempien mahdollisuuksista vaikuttaa asioihin, jotka liittyvät heidän lapsensa hoitoon, kasvatukseen ja opetukseen. Avain onnistuneelle *dialogille* on kuulemisessa. Kuulevassa suhteessa syntyy aitoa vuoropuhelua, jossa on tilaa kaikkien osapuolten tulla näkyviksi omine ajatuksineen. Dialoginen vuoropuhelu on tasa-arvoista ja siihen mahtuu niin erimieltä oleminen, suorapuheisuus kuin rehellisyyskin. Dialogisen kasvatuskumppanuuden onnistumisen kannalta on

merkityksellistä se, että työntekijällä on kosketus sisäiseen maailmaansa, omiin ajatuksiinsa, kokemuksiinsa ja tunteisiinsa. (Kaskela & Kekkonen 2006, 32 - 40)

2.1.3 Pienen lapsen päivähoiton aloitus

Siirtyminen kodin ulkopuolelle hoitoon on yksivuotiaalle erittäin merkittävä siirtymätilanne. Vaikka se koskettaa monia perheitä, siitä puhutaan vain vähän (Schulman 2001, 1). Pienen lapsen päivähoiton aloitukseen liittyy niin huolta, levottomuutta, syyllisyyttä kuin myös luottamusta, innostusta ja uuden odotusta. Kodeissa pohditaan päivähoiton laatua, lapsen selviytymistä erossa vanhemmista, kotona olleen vanhemman työhön paluuta sekä koko perheen arjen uudelleen järjestämistä. (Helenius, Karila, Munter, Mäntynen & Siren-Tiusanen 2001, 35.) On tärkeää nähdä päivähoiton aloituksen ymmärtämiseksi se, että muutokset koskevat myös päivähoitomaailman lisäksi kotielämää; arkirutiineja, päiväjärjestystä ja ihmissuhteita, usein myös kiire astuu kuvaan. Lapsen elämän keskipiste on edelleen kotona huolimatta siitä, että hänen elämänpiirinsä laajenee päivähoitoon. Sen sijaan lapsen kokemusmaailma alkaa karttua uudenlaisilla asioilla. Päivähoitoon tutustumisen tapa vaikuttaa lapsen myöhempään viihtyvyyteen päivähoitossa. Mitä pienempi lapsi on kyseessä, sitä tärkeämpi on turvallinen hoidon aloitus, niin sanottu pehmeä lasku. (Sipilä 2007, 13 - 14.) Lapsi, jolle on kehittynyt luottavainen suhde omassa perhepiirissään ja joka on tottunut uusiin ihmisiin ja ympäristöihin, selviää yleensä hyvin päivähoiton aloituksesta (Jokitalo 2006, 8).

Pienen lapsen päivähoiton aloitus on Taina Jokitalon pro gradu-tutkielma, tutkimuksen tavoitteena on ollut tuoda esille, mitkä eri tekijät ovat merkityksellisiä lapsen aloittaessa päivähoiton. Jokitalo on tarkastellut sitä, mikä merkitys pienen lapsen päivähoiton aloituksessa on lähiaikuisilla ja pehmeällä laskulla. Turvaavatko edellä mainitut turvallisten suhteiden rakentumisen lapsen ja hoitajien

välille sekä vanhempien kanssa tehtävälle yhteistyölle. (Jokitalo 2006, 1 - 3.) Tutkimuksissa, jotka liittyvät päivähoiton aloitukseen, sitä tarkastellaan usein prosessina, jonka on todettu kestävän noin kuusi kuukautta. Päivähoiton aloituksen kriittisimmän ajan on katsottu kestävän parista viikosta kolmeen kuukauteen. Kriittisimmällä ajalla tarkoitetaan sitä, että päivähoitoon jääminen voi olla vaikeaa. Lapsi saattaa olla alakuloinen ja itkuinen, eikä hän hakeudu toisten lasten seuraan. Ruoka ei välttämättä maistu ja lapsella voi olla univaikeuksiakin. Hänelle voi myös tulla taantumista kehityksessä. Vaikka lapsen hoitopäivä olisi mennyt hyvin, voivat tunnereaktiot olla kotona voimakkaita. Tämä johtuu siitä, että lapsi reagoi siellä, missä kokee olonsa turvallisimmaksi. (Helenius ym. 2001, 53 - 54).

Lapsella säilyy tärkeä jatkuvuuden tunne, kun siirtyminen kotoa päivähoitoon tapahtuu asteittain. Lapsi pääsee tutustumaan hoitajaan äidin läsnä ollessa, eikä hänen elämässään tapahtuisi samaan aikaan päivähoiton aloituksen kanssa mitään muita suuria muutoksia. (Schulman 2001, 15.) Päivähoito tulisi aloittaa aina pehmeästi riippumatta siitä, kuinka vaikeaksi tai helpoksi ennakoidaan lapsen päivähoiton aloitus. Koska päivähoiton aloitus on aina iso muutos, niin pehmeän laskun aikana etsitään niitä asioita lapsen elämässä, joilla luodaan pysyvyyttä ja jatkuvuutta hänen kokemuksiinsa. Pehmeä lasku tulee aina järjestää niin, että sen aikana vanhemmilla ja päivähoiton kasvattajilla on tilaisuuksia puhua lapseen liittyvistä asioista. Sen aikana on myös hyvä etsiä lapsen kannalta sopivaa rytmitystä hänen vuorokauteensa kotona ja päivähoitossa. (Helenius ym. 2001, 48 - 58.)

Munter (2001) pitää vähimmäisvaatimuksena pehmeälle laskulle vähintään yhtä tapaamista ennen hoidon alkua ja vähintään viikon jaksoa hoidon alettua. Tämän jakson aikana vanhempi on päivähoitossa ensin yhdessä lapsen kanssa ja vähitellen lapsen aikaa ilman vanhempaa pidennetään. (Helenius ym. 2001, 58.)

Marja Schulman käsittelee artikkelissaan ”Pikkulapsi matkalla maailmaan: Pikkulapsen haavoittuvuus hänen siirtyessään päivähoitoon” lapsen siirtymistä ensi kertaa kodin ulkopuolelle päivähoitoon. Schulman vertaa pikkulapsen päivähoitoon siirtymistä lapsen syntymään. Sen, miten siirtymä tilanteet hoidetaan, uskotaan vaikuttavan ratkaisevasti lapsen tuleviin selviytymisiin erilaisissa siirtymätilanteissa, esim. koulun aloitukseen, koska niistä jää tunne-elämään muistijälkiä. Erilaisia lasta kannattelevia siltoja tarvitaan kodin ja päivähoidon välille, jotta päivittäiset ylimeno- ja siirtymävaiheet helpottuisivat ja lasta suojattaisiin psyykkisesti vaille jäämisen kokemuksilta. (Schulman 2001, 1.) Tutkimukset osoittavat, että varhain aloitettu päivähoito ei vaaranna lapsen kehitystä, mikäli päivähoito on järjestetty hyvin, aikuiset vastaavat lapsen tarpeisiin eikä lapsen hoitopäivät veny liian pitkiksi. Pienen lapsen päivähoito ei siis ole lapselle riski, vaan se voi monessa tapauksessa olla myös kehitystä tukeva mahdollisuus. (Helenius ym. 2001, 38 - 41.)

Harvoin huomioidaan sitä voisiko vanhempia valmentaa hyvissä ajoin ennen lapsen siirtymistä päivähoitoon, samoin kuin esimerkiksi synnytysvalmennuksessa? Pikkulasten vanhempia tulisi valistaa siitä, mitä päivähoitoon siirtymisessä tulee tapahtumaan, mitä tulisi ennakoida ja mitä ottaa huomioon. Pitäisi miettiä, millaista tukea lapsen hoitoon lähdön lähestyessä vanhemmat tarvitsevat, sen tapahtuessa ja tarpeeksi pitkään päivähoidon käynnistyttyä, jotta siitä ei tulisi lapselle liian vaikeaa. Usein vanhemmat ovat tässä tilanteessa yksin ja siirtymätilanteesta tulee pitkään lapselle vaikeaa. Yksivuotiaan on koettava olevansa tervetullut, että häntä odotetaan päivähoidossa, jossa hän saa lohdutusta ja turvallisen kontaktin aikuiseen. Hänen puheensa ja elekielensä ymmärtämiseksi olisi tärkeää, että hänellä olisi omahoitaja, joka on saatavilla ja jolla on mahdollisuus tavoittaa lapsen sanattomia viestejä ja ymmärtää tulollaan olevaa puhetta. (Schulman 2001, 2, 8.)

Sipilä selvitti tutkimuksessaan, millaisia hyviä asioita päivähoidon aloitus voisi merkitä lasta tai koko perhettä ajatellen. Päivähoidon aloituksen uskotaan kehittävän lapsen sosiaalisia taitoja. Hän saa päivähoidossa leikkikavereita, oppii

toimimaan ryhmässä, ottamaan muita huomioon, hyväksymään erilaisuutta sekä yhteisten sääntöjen mukaan toimimista. Lisäksi hyvänä asiana pidettiin sitä, että lapsi saa elämäänsä lisää turvallisia aikuisia, jotka hän kokee turvallisiksi ja läheisiksi elämäänsä kuuluviksi ihmisiksi. Myös apu lapsen kasvatukseen liittyvissä asioissa koettiin hyväksi. Muita esiin nousseita hyviä asioita olivat se, että päivähoiton aloitus helpottaa arkea, kun lapsella on päivän ajan virikkeellistä toimintaa. Äidillä on mahdollisuus olla töissä ja myös päivän uskottiin rytmittyvän selkeäksi. Päivähoiton aloituksesta ajateltiin olevan mahdollisesti apua lapsen puheenkehitykselle. Hyvänä asiana pidettiin toki myös yhteisiä perheille järjestettyjä juhlia, kuten joulu- ja kevätjuhlat. (Sipilä 2007, 67 - 71.)

Sipilän tutkimuksessa päivähoiton aloitukseen liittyviä huolenaiheita pienten lasten vanhemmilla olivat etenkin lapsen ikävä. Se, että lapsi itkee eikä viihdy hoidossa, kokee olonsa turvattomaksi tai jää yksin hädän hetkellä, koettiin suureksi huolen aiheeksi. Vanhemmat pohtivat myös sitä, pystyvätkö hoitajat helpottamaan lapsen pahaa oloa. Huolta herättivät myös haaverit; jos lapsi loukkaa itsensä, konfliktit muiden lasten kanssa; puremiset, tönimiset, räpäimiset ja myös tasa-arvoisuus arveluttaa. Muita merkittäviä esiin nousseita huolenaiheita olivat mm. äidin oma ikävä; se, että jää näkemättä paljon lapsen elämässä tapahtuvia asioita; se miten päivähoiton aloitus näkyy kotona; sairastelukierre; epäluottamus henkilökuntaan ja se jääkö lapselle huonot lapsuusmuistot varhain aloitetun hoidon vuoksi. Onko lapsella ehkä parempi hoidossa kuin kotona? (Sipilä 2007, 72 - 77)

Vanhemmat voivat saada päivähoitopäivän jälkeen erilaisen lapsen kotiin kuin ennen: riehuvan, väsyneen, ristiriitaisen, malttamattoman, ärtyisän, uhmaisen jne.. Lapsi ei kestä enää pettymyksiä ja on lyhytjänteinen sekä takertuu äitiin tai isään. On tärkeää, että vanhemmat eivät torju lastaan, vaan hyväksyvät hänen oman tapansa tulla kontaktiin. Lapsi saa tällöin kokemuksen siitä, että häntä yhä edelleen rakastetaan. Tällä kaikella on korjaava vaikutus päivän rankkuuteen nähden. Lapselta ei kuitenkaan voi vaatia, että hän ymmärtäisi vanhempien työpäivän jälkeistä väsymystä. Hoitopäivän päätteeksi lapselle on parasta

rauhallinen tavallinen kotona olo. Lisäksi on tärkeää ymmärtää, että päivähoidosta palattuaan lapsella on tarve kertoa jätetyksi tulemisen kokemuksestaan. Yksivuotiaalla tämä voi tarkoittaa esim. selän kääntämistä äidille. Kuitenkin lapsella on eron jälkeen tarve päästä vuorovaikutukseen omalla tavallaan ja omaan tahtiin vanhempiensa kanssa. Päivähoidosta kotiuduttuaan lapsella on suuri tarve leikkiä, jossa vanhempien saatavilla olo ja osallistuminen leikkiin lapsen ehdoilla on hänelle tärkeää. Leikissään lapsi työstää erilaisia tunteita. Lapsen on saatava tuoda negatiivisiakin tunteita esille ja toisaalta on myös huomattu, että lapsi elpyy taantumisen, ”vauvana” olo, hetkien kautta. (Schulman 2001, 20 - 21.)

2.2 Opinnäytetyön tarve

Lapsen vanhempi tai huoltaja on päivähoidon asiakkaana paras lapsensa elämän ja oman perhe-elämänsä asiantuntija (Malin 2006,19). Pikkulasten hoito tapahtuu nyky-yhteiskunnassa useimmiten kodin ulkopuolella. Voidaankin miettiä, ovatko hoitotahot ottaneet huomioon, mitä kaikkea yksivuotiaan hoito edellyttää, jotta lapsen kokonaisvaltaiset tarpeet otettaisiin huomioon (Schulman 2001, 3). Varhaiskasvatus on lapsilähtöistä ja varhaiskasvatussuunnitelman tärkein lähtökohta on lapsen etu. Se, että hän tulee huomioiduksi yksilönä. Varhaiskasvatussuunnitelma-lomake on apuväline vanhemmille lapsen tulkkeina toimimisessa ja vain yksi useista työkaluista kasvattajille lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa toteuttaessa.

Sipilän (2007) tutkimuksessa käy hyvin ilmi se, mitä pienten juuri päivähoidossa aloittavien lasten vanhemmat pitävät hyvänä päivähoitona. Tärkein kriteeri hyvälle päivähoitolle on ehdottomasti henkilökunta. Hoitajien hyviä ominaisuuksia ovat mm. aitous, koulutus, empaattisuus, rauhallisuus, kärsivällisyys, kyky ”lukea” lasta, johdonmukaisuus, periksiantamattomuus, avoimuus ja lämminhenkisyys koko perhettä kohtaan. Pienten lasten vanhemmat pitivät myös ympäristöä ja ennen

kaikkea turvallisuutta tärkeänä hyvän päivähoidon kriteerinä, plussaa vanhemmat antoivat myös rauhallisesta sijainnista, luonnonläheisyydestä ja hyvästä tilaratkaisusta. Hyvässä päivähoitossa on lapsille järjestettyä toimintaa, kuten esim. yhteiset leikit, laulut ja askartelut, satujen lukeminen, ulkoilu, retket luontoon ja aikuisen läsnäolo kaikessa tekemisessä. Kaikki pienten lasten vanhemmat toivoivat, että lapset tulisivat yksilöllisesti huomioiduiksi, että hoito ei olisi liukuhihnamaista. Tärkeänä pidettiin myös sylihetkiä, omia turvallisuuden tunnetta tukevia leluja, lapsen huomioimista aamuvastaanotossa, rauhallisia ja turvallisia nukahtamishetkiä, erilaisille lapsille erilaista tekemistä sekä jokaisen lapsen arvostamista ja hyväksymistä sellaisena, kuin kukin on. (Sipilä 2007, 58 - 67)

Pieni lapsi tarvitsee lähelleen kasvattajan, joka tuntee lapsen yksilöllisen tavan kommunikoida, koska aluksi pieni lapsi ilmaisee aikomuksiaan kokonaisvaltaisesti elein, ilmein ja liikkeiden avulla (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2006, 19). 1-2 vuotiaan lapsen identiteetti on vielä hauras ilman äidin tai isän läsnäoloa ja huomiota, sillä hänen olemassa olon kokemuksensa kumpuavat heidän kauttaan. Pieni lapsi ei kykene käsittelemään omia tai toisten tunteita, ymmärtämään omia kokemuksiaan, tuntojaan ja ahdistuksiaan, vaan hän on riippuvainen aikuisen kyvystä vastaanottaa ja käsitellä niitä ja siten auttaa lasta mieltämään ne. Lapsi tarvitsee hyvin yksityiskohtaista mielen kannattelua, sillä hän on vielä itse liian pieni ilmaisemaan tuntojaan sanoin, koska puhe on vielä kehittymätöntä. Kun lapsi on poissa tolaltaan, ei hän osaa itse rauhoitella itseään. Lisäksi pikkulapselta puuttuu vielä sellaiset ihmissuhde- ja selviytymistaidot, joita tarvitaan suuressa lapsiryhmässä. Hänen ilmaisujaan, sanatonta viestintää, ymmärtävät parhaiten omat vanhemmat. Lapsi viestii paljon fyysisesti, eleillään ja toiminnoillaan. Tämän myötä vanhemmat toimivat ikään kuin lastensa tulkkeina tämän aloittaessa päivähoitossa. (Schulman 2001, 2.)

Varhaiskasvatus toteutuu kokonaisuutena, jossa hoito, kasvatus ja opetus nivoutuvat toisiinsa. Nämä ulottuvuudet painottuvat eri tavoin eri-ikäisillä lapsilla, kuten myös niiden merkitys vaihtelee tilanteesta riippuen. Mitä pienempi lapsi on kyseessä, sitä suurempi osa kasvattajan ja lapsen vuorovaikutuksesta tapahtuu

hoitotilanteissa. Mitä pienempi lapsi on, sitä enempi hän tarvitsee aikuisen huolenpitoa. Leikkiminen, liikkuminen, tutkiminen ja eri taiteen alueisiin liittyvä ilmaiseminen ovat lapselle ominaisia tapoja toimia. Lapselle luonteva toiminta vahvistaa hänen hyvinvointiaan ja käsitystä itsestään sekä lisää hänen osallistumismahdollisuuksiaan. Lapsi ilmentää ajatteluaan ja tunteitaan, kun hänelle annetaan mahdollisuus toimia hänelle mielekkäällä tavalla. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2006, 15 - 16, 20.)

Kun vanhemmat määrittelevät suhdettaan yhteiskunnallisiin kasvattajiin, rajaavat he näiden asiantuntijuuden koskemaan ensisijaisesti lasta. Asiantuntijuus on tietoa esimerkiksi lapsen kehityksestä, minästä tai lapsen ohjaamisen ja kasvattamisen keinoista. Vanhemmat määrittelevät oman asiantuntijuutensa koskemaan perhettä, sen ihmissuhteita ja omaa vanhemmuuttaan, vanhempien tiedon kokemuksellisuus asettaa sen heidän puheissaan asiantuntijan yleistä ja teoreettista tietoa merkittävämpään asemaan. Näkemys vanhemman asiantuntijuudesta oman vanhemmuutensa ja perheensä kysymyksissä merkitsee sitä, että ne ovat vanhempien puheissa yksityisiä alueita, eli ne eivät ole suoraan ulkopuolisten tulkittavissa tai määriteltävissä. Vanhemmat kokevat, että heidän ja yhteiskunnallisten kasvattajien yhteinen toiminta-alue on ennen kaikkea lapsi yksilönä. Lapsi ja hänen toimintansa on se yhteinen alue, jonka vanhemmat jakavat yhteiskunnallisten kasvattajien kanssa. (Alasuutari 2003, 167 - 168.)

Tavoite lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa on se, että jokainen lapsi voi hänet tuntevien ja häntä tukevien aikuisten avulla kokea olevansa hyvä ja hyväksytyt juuri sellaisena kuin on. Tähän tavoitteeseen päästään siten, että lapsen varhaiskasvatussuunnitelma tehdään yhdessä hänen elämänsä tärkeimpien ihmisten kanssa. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma perustuu myös osallistuvaan arviointiin, jossa lapsi, vanhemmat ja kasvattajayhteisö ovat yhteistyössä lapsen kehityksen ja kasvun tukemisessa. (Kaskela 2007, 14)

Varhaiskasvatuksessa ammattilaisten ja lasten vanhempien välinen vuorovaikutus on vastavuoroista. Laadukkaan hoidon takaamiseksi tarvitaan vanhempien ja ammattilaisten yhteistä suunnittelua ja neuvottelua. Etenkin vanhempien rooli edellä mainituissa korostuu, koska he ovat lasten ensisijaisia kasvattajia ja he tuntevat parhaiten lapsensa aiemman kokemusmaailman ja kehityshistorian. Vanhemmilla on myös tieto siitä, millä tavoin lapsi toimii, kasvaa ja kehittyy kotiooloissa. Tämä tieto on ammatti-ihmisille äärettömän arvokasta heidän suunnitellessaan päivähoiton varhaispedagogista toimintaa. Kun laaditaan lapsikohtaisia kasvatustavoitteita, ovat vanhemmat avainasemassa. Lainsäädäntökin toteaa päivähoiton tehtäväksi kotikasvatuksen tukemisen, jonka toteutumiseen tarvitaan tietoa vanhempien tärkeiksi näkemistä tavoitteista ja kasvatuksellisista toimintatavoista. Kokoavasti voidaan sanoa, että vanhemmat tuovat lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan lapsen ja perheen näkökulman. (Helenius ym. 2001, 280 - 282.)

2.3 Opinnäytetyön tavoite

Hyvä ja selkeä varhaiskasvatussuunnitelmalomake mahdollistaa sen, että kukin lapsi voidaan huomioida yksilöllisesti hänen tarpeidensa mukaan päivän aikana. Lomake on hyvä pohja ensimmäisessä kasvatustalustelussa, jossa vanhempien kanssa sovitaan miten he haluavat ja toivovat, että heidän lastaan hoidetaan. Lomake on myös tärkeä väline siinä, että varhaiskasvatuksen henkilökunta oppii tuntemaan lasta. Jo hoidon alusta alkaen he tietävät siten hänen tapansa ja tyyliensä toimia sekä erityispiirteet. Lomake on yksi työväline siihen, että lapsen kaksi eri elämänpiiriä, koti ja päivähoito, tulevat lähemmäksi toisiaan.

Lähtökohtana on siis tehdä hyvä, selkeä ja kattava varhaiskasvatussuunnitelmalomake. Tärkein lähtökohta on se, että lomake huomioi kunkin lapsen yksilöllisyyden ja mahdollisen erityisen tuen tarpeen, huolimatta siitä, onko sitä

diagnosoitu vai ei. Varhaiskasvatussuunnitelmalomakkeen tulisi olla myös sellainen, joka tukee vanhempien ja varhaiskasvattajien välistä kasvatuskumppanuutta sekä kunnioittaa ja huomioi vanhempien asiantuntijuuden oman lapsensa suhteen.

Tavoitteena opinnäytetyölläni on selvittää yksivuotiaiden lasten vanhempien mielipidettä valmistamastani lapsen varhaiskasvatussuunnitelmalomakkeesta ja vanhempien mielipiteiden pohjalta kehittää lomaketta. Syy, miksi haluan kuulla juuri pikkulasten vanhempien mielipiteitä, on siinä, että lapsen aloittaessa yksivuotiaana hoidon hänellä itsellään ei ole vielä keinoja eikä sanoja ilmaista itseään ja tahtoaan päivän aikana, joten vanhemmilla on valtavasti asioita kerrottavana hoitajille lapsestaan. Heidän on toimittava ns. lastensa eleiden, ilmeiden ja äänteiden tulkkeina. Ajatuksenani onkin selvittää, että kokevatko vanhemmat lomakkeeni tukevan ja auttavan heitä muistamaan kertoa kaiken tärkeän ja ehkä vähän vähemmän tärkeän seikan rakkaasta pienestä ja huomioiko lomake lapsen yksilöllisyyden.

Lapsen varhaiskasvatus perustuu varhaiskasvatussuunnitelmaan, jonka laativat hänen vanhempansa ja henkilöstö silloin, kun hoitosuhde alkaa. Sen toteutumista seurataan ja arvioidaan säännöllisesti, niin henkilöstön kesken kuin yhdessä vanhempien kanssa. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman tavoitteena on toiminnan järjestämisessä huomioida lapsen yksilöllisyys sekä vanhempien näkemys. Suunnitelma mahdollistaa myös henkilöstön johdonmukaisen toiminnan ja lapsen yksilöllisten tarpeiden huomioimisen. Henkilöstön tehtävänä on tietoisesti ja systemaattisesti havainnoida lapsen kehitystä sekä huomioida havainnointitieto niin toiminnan suunnittelussa kuin lapsikohtaisissa varhaiskasvatussuunnitelmissa, jotka tehdään yhdessä vanhempien kanssa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2006, 32 - 33.)

3 VARHAISKAVATUSSUUNNITELMA-LOMAKKEEN TEKEMINEN

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma mahdollistaa sen, että jokainen lapsi huomioidaan yksilöllisesti ja jokaisen tuen tarpeeseen vastataan kunkin tarvitsemalla tavalla. Jokainen lapsi tarvitsee enemmän tai vähemmän aikuisen tukea kehityksen eri osa-alueilla ja erilaisissa elämäntilanteissa. Hyvä ja toimiva kasvatuskumppanuus auttaa saamaan lapsesta kokonaisemman ja monipuolisemman kuvan, jonka myötä lapsen tuen tarvettakin on helpompi arvioida. Kuitenkin on aina muistettava painottaa lapsen vahvuuksia ja kiinnostuksen kohteita. Osa päivähoidon lapsista voi olla erityisen tuen tarpeessa, joka on selkeästi määriteltävä lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan kuitenkin diagnoosikeskeistä puhetta välttäen. Sen sijaan kannattaa keskittyä siihen, miten kyseinen erityisen tuen tarve haittaa tai häiritsee lapsen elämää tai kehitystä. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan kuvataan erityisen tuen sekä pitkän tähtäimen tavoitteet, että konkreettisemmat lyhyen tähtäimen tavoitteet. Erityisen tärkeää on kirjata lapsen tukemiseksi käytettävät keinot niin tarkasti, että vanhemmat ja päivähoidon työntekijät ymmärtävät ne samoin, koska yleensä keinot tukea lasta toimivat parhaiten, kun niitä käytetään säännöllisesti ja riittävän usein. (Kaskela 2007,12–13)

3.1 Kohderyhmä

Valmistamani varhaiskasvatussuunnitelmalomakkeen kohderyhmänä ovat päivähoidossa olevat lapset, heidän vanhempansa sekä päivähoidon työntekijät. Valmistaessani lomaketta pidin tärkeänä sitä, että lapsen ääni tulisi kuulluksi ja vanhempien asiantuntijuus lapsensa suhteen tulisi niin sanotusti hyödynnettyä kaikin mahdollisin keinoin. Varhaiskasvatussuunnitelmalomake on työväline päivähoidon ammattilaisille. Vanhemmat täyttävät lapsestaan lomakkeen hoidon

alettua ja täytetyn lomakkeen pohjalta käydään varhaiskasvatussuunnitelma keskustelut. Yksi ajatus lomaketta valmistaessani oli se, että mikäli se on tarpeeksi kattava, voidaan lomakkeita käyttää hyödyksi perehdyttäessä uusia työntekijöitä ja sijaisia lapsiryhmään.

Vaikka varhaiskasvatussuunnitelmalomake on käytännössä pienessä roolissa, on se hoidon aloitukseen ja sen mielekkääseen jatkuvuuteen nähden merkittävä. Sen myötä, kun vanhemmat täyttävät lomaketta, he saavat kerrottua lapsestaan kaiken oleellisen perushoitokäytännöistä lähtien aina luonteen piirteisiin sekä omiin ajatuksiin ja tunteisiin saakka. Hoidon aloitus on aina lapselle ja vanhemmille tietynlainen kriisi. Voi olla, että vanhemmilta unohtuu, kun pitäisi muistaa kertoa kaikki mahdolliset asiat lapsestaan ja hänen tavoistaan. Esimerkiksi päiväuniin liittyvä merkittävä rutiini; lapsi käyttää päiväunilla peittonaan omaa uniriepuaan, jos hoidossa tätä asiaa ei tiedetä, lapsen on hankala ryhtyä päiväunille ja hän kokee olonsa turvattomaksi. Varhaiskasvatussuunnitelmalomake on siis osa lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa, joka tehdään yhdessä vanhempien ja lapsenkin kanssa. Tämän takia on erittäin tärkeää, että päivähoiton työntekijät hyödyntävät lomaketta työvälineenään.

Varhaiskasvatussuunnitelmalomake tukee päivähoiton ja vanhempien välistä kasvatuskumppanuutta ja edesauttaa heitä vastavuoroiseen vuorovaikutukseen. Sen vuoksi lomakkeeseen on tärkeää laittaa ”kohtia”, jotka käsittelevät myös kodin ja päivähoiton välistä yhteistyötä eli kasvatuskumppanuutta. Lomake antaa vanhemmille mahdollisuuden niin sanotusti saada äänensä kuuluville. Lomakkeen kautta he saavat kerrottua, kuka heidän lapsensa on, millainen heidän lapsensa on ja kuinka heidän lastaan hoidetaan. Tämä kaikki on niin sanotusti mustaa valkoisella. Lapsen aloittaessa hoidossa vanhemmat kertovat hoitajille paljon hänestä ja hänen tavoistaan. Suullinen puhe ei kuitenkaan välttämättä tavoita kaikkia päivähoiton työntekijöitä ja osa keskusteluista saattaa unohtuakin. Lapsen hoitoon tuonti- ja hakutilanteet ovat yleensä kiireisiä, joten siinä vaihdetut kuulumiset ja kertomiset eivät välttämättä jää mieleen.

Varhaiskasvatussuunnitelmalomakkeesta tulee löytyä se kaikista tärkein ja merkittävin tieto lapsesta.

3.2 Prosessin kulku

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmalomake on kehitelty lähdekirjallisuudesta saamien vinkkien avulla, omaa aiempaa työkokemusta varhaiskasvatuksen saralla hyödyntäen sekä valmiita lomakkeita mallina ja ”ideapankkina” käyttäen sekä tietysti myös olen myös hyödyntänyt omaa äitiyttäni ja sen herättämiä ajatuksia ja kokemuksia päivähoitoon liittyen. Sitähän en tiedä, onko lomake käytännössä toimiva. Uskonkin, että jos se tulisi joskus oikeasti käyttöön, sitä joutuisi muokkaamaan ja hiomaan moneen otteeseen, jotta se vastaisi kunnolla sille tarkoitettuun tarpeeseen.

Lomakkeessa olen pyrkinyt siihen, että lapsi otettaisiin huomioon kokonaisvaltaisesti. Lapsilähtöisyyttä olen tavoitellut sillä, että lapsi saa itse kertoa / täydentää lomakkeen ilmapallo sivulle mietteitään, toki vanhempien avustamana. Tämä ei kuitenkaan sulje pois sitä, ettei lapsi muuten voisi olla itse vaikuttamassa ja tekemässä omaa varhaiskasvatussuunnitelmaansa. On aivan varhaiskasvattajien ja lapsen vanhempien sopimuksesta kiinni, onko lapsi esim. itse mukana hoitokeskustelussa tai liitetäänkö varhaiskasvatussuunnitelmaan lapsen erilaisin työmenetelmin tekemiä töitä, piirustuksia tuntemuksistaan päivähoidosta tms. Tässäkin asiassa peräänkuulutan kasvatuskumppanuuden tärkeyttä; kun vanhemmat ja hoitajat puhaltavat yhteen hiileen ja ovat avoimissa väleissä, toteutuu lapsilähtöisyys parhaiten.

Lomakkeessa on eritelty kohta, jossa kysytään tuen tarpeesta. Tämän kohdan olisi tarkoitus avata lapsen tarpeita, joissa hän erityisesti tarvitsee tukea ja apua. Tuen tarve kohdassa myös selvitetään keinoja, joilla lasta voidaan auttaa niin kotona

kuin päivähoitossakin. Myös mahdolliset terapiat yhteystietoineen tulevat ilmi tässä kohdassa. Mielestäni on kuitenkin tärkeää muistaa, että varhaiskasvatuksessa lasten ikäjakauma on 0-6 vuotta, joten hyvin harvalla lapsella on vielä tuossa vaiheessa tarkkaan diagnosoitua erityisen tuen tarvetta. Varhainen puuttuminen ja huolen puheeksi ottaminen ovat tässäkin tärkeitä.

3.2.1 Taustaa varhaiskasvatussuunnitelma-lomakkeesta

Maarit Alasuutari ja Kirsti Karila pohtivat, Lastentarha 5/2006 ilmestyneessä artikkelissaan ”Vasu opettaa ja kehittää”, niitä ajattelutapoja, jotka liittyvät lapsen henkilökohtaiseen varhaiskasvatussuunnitelman laadintaan. Erityisesti he tarkastelevat niitä tulkintoja, joita kunnissa kehitetyt lapsikohtaiset kasvatussuunnitelmalomakkeet ilmentävät. Artikkelissa käy ilmi, että päivähoidon ammattilaiset kokevat lapsen varhaiskasvatussuunnitelmalomakkeen antavan hyvän rungon vanhempien kanssa käytävälle keskustelulle ja se onkin yksi lomakkeen keskeinen tehtävä. Lomakkeen sisällöt, rakenne sekä konkreettinen ilmiasu luovat pohjaa vanhempien ja ammattilaisten keskustelulle. Lomakkeessa olevat kysymykset, sanavalinnat, tilankäyttö jne. tuottavat joka kohdassa merkityksiä ja nostavat joitain asioita näkyviksi ja tärkeiksi jättäen samalla jotain muuta huomiotta (Lastentarha 5/2006, 8-11). Alasuutari ja Karila toteavatkin artikkelinsa lopussa seuraavaa:

Ei ole olemassa täydellistä lomaketta lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa varten. Jokainen lomake kantaa merkityksiä, jotka välittyvät kullekin lukijalle aina jossain määrin omalla tavallaan eivätkä aina tavoitellusti. Kasvatussuunnitelmalomake on yhtäältä vanhempien ja ammattilaisten yhteistyön väline, toisaalta taas lapsen varhaiskasvatuksen toteuttamisen työväline (Lastentarha 5/2006, 11).

Kun aloin miettiä ja valmistaa omaa varhaiskasvatussuunnitelmalomaketta, luin runsaasti aiheeseen liittyvää kirjallisuutta sekä tutustuin monen eri kunnan ja

kaupungin varhaiskasvatussuunnitelmalomakkeeseen. Lopulta valitsin kolme valmista lomaketta, joita hyödyntäen lähdin rakentamaan omaa vastaavaa tuotosta. Työni valmistamisessa apuna ja mallina käyttämäni lomakkeet ovat Kangasalan kunnan, Valkeakosken kaupungin sekä Ylivieskan kaupungin lapsen varhaiskasvatussuunnitelmat. Ne olivat omasta mielestäni todella kattavia ja melko selkeitä lomakkeita, joista sai hyviä vinkkejä ja ajatuksia omaan tekemiseensä.

Valmistamani lomakkeen ulkoasuun vaikutti paljon Valkeakosken kaupungin lapsen varhaiskasvatussuunnitelmalomake. Mielestäni siinä on alkutiedot ja lupa-asiat melko sekavasti esitetty, mutta hoitosuunnitelmaosio on ulkoisesti todella selkeä. Kysymykset ja johdattelevat lauseet on asetettu omaan sarakkeeseen ja vanhempien näkemykselle on vastaustila omassa sarakkeessa sekä päivähoiton näkemykselle on oma sarakkeensa. Tällaista rakennetyyliä on helppo ja nopea tulkita. Omaan lomakkeeseen hyödynsin tämän selkeän ulkoasun siten, että vastaustilat ovat ns. laatikoita, joihin vanhemmat saavat kirjata vastauksensa ja varhaiskasvatussuunnitelmakeskustelussa laatikkoon voi vielä lisätä esiin nousseita asioita. Kaikissa mallina käyttämissäni lomakkeissa oli erillinen vastaustila vanhemmille ja päivähoidolle. Itse tein kuitenkin yhden ison vastaustilan, johon voivat molemmat täydentää.

Halusin omaan lomakkeeseeni selvästi erotella osion, joka on lapselle itselleen tarkoitettu, onhan kuitenkin kyse hänestä ja hänen hoidostaan. Kangasalan kunnan varhaiskasvatussuunnitelma-lomakkeessa oli myös erillinen kohta lapselle itselleen täytettäväksi tai vastattavaksi. Lapsen täyttämä osio koostui kolmesta kohdasta, joista ensimmäisessä lasta pyydettiin kertomaan itsestään omin sanoin tai valokuvalla, kertomuksella tai piirroksella. Kysymyksen alla on pieni laatikko, johon lapsi voi tuotoksensa laittaa. Toisessa osiossa kysytään, että mitä lapsi odottaa ja toivoo päivähoitossa ololta. Lapsi voi piirtää tai kertoa vastauksensa. Viimeisessä kohdassa kysytään, että onko jotain, mistä hän ei pidä päivähoitossa ja mistä pitää. Vastaustyyli on sama kuin edellisiin. Mielestäni kysymykset ovat hyviä, mutta lapsi tarvitsee varmastikin paljon vanhemman apua johdattelemaan ja aukaisemaan sitä, mitä näillä haetaan. Toinen asia, joka nousi mieleeni, eikö

lapsen osuus lomakkeessa voisi olla hauska eikä tylsän kaavamainen kuten muukin lomake? Itse lähdin lapsen osiota toteuttamaan kuvion muodossa, joka sisälsi useita pieniä kysymyksiä. Vuosia sitten mieleeni painui kuva eräästä lapsen hoitosuunnitelamasta, jossa lapsen itsensä täyttämä osio oli toteutettu kuviolla, jossa oli juna useine erilaisine vaunuineen ja jokainen junan vaunu sisälsi jonkin kysymyksen tai lausahduksen liittyen päivähoitoon, jota lapsi itse sai kommentoida. Itse otin lomakkeeseeni kuvioksi perinteisen ja tutun ”lapset pitelevät ilmapalloja” tyyllisen kuvan. Tämä siksi, että se mielestäni sopii hyvin aiheeseen. Kysymykset ja lauseen alut ovat sellaisia, joista itse ajattelisin, että lapsen olisi helppo vastata niihin ja kuitenkin olisivat tarpeeksi kattavia.

Lapsen perushoitokäytäntöjen ”selvittämiseen” on monentyyllisiä tapoja. Kaikissa kolmessa ”mallilomakkeessa” kysyttiin tässä osiossa suurin piirtein samoja asioita; ruokailu, lepo, pukeutuminen, wc-toiminnot ja ulkoilu. Rakenteeltaan osiot olivat myös samantyylliset: Kysymys ja sen jälkeen viivaa vastaustilana. Ylivieskan ja Kangasalan lomakkeissa oli vielä eritelty omat vastausviivat vanhemmille ja päivähoiton henkilökunnalle. Omaan lomakkeeseeni valitsin perushoitokäytäntö osioon jo aiemmin kuvaamani sarakemallin, jossa on omat vastaussarakkeet vanhemmille ja yhteiselle sopimukselle. Tämä osittain siksi, että mielestäni lomake on helppolukuinen, kun sen ulkoinen rakenne pysyy alusta loppuun samantyyllisenä. Kysymykset ovat samat kuin mallilomakkeissakin, myös lähdekirjallisuus antaa pohjaa vastaavanlaiseen perushoitokäytäntö runkoon.

Pyrin myös siihen, että lomakkeessani kysytyt kysymykset olisivat lyhyitä ja ytimekkäitä, mutta kuitenkin selkeitä. Samaan aikaan sellaisia, jotka eivät menisi liian henkilökohtaisuuksiin, kuten mielestäni joissakin tutkimissani lomakkeessa jotkut kohdat menivät. Ylivieskan varhaiskasvatussuunnitelma lomakkeessa oli jokainen kysymys melko pitkä, jolloin tuntuu, onko vanhempien puuduttava täyttää sitä. Toisaalta pitkät kysymykset avaavat hyvin sitä, mitä tällä tarkoitetaan ja haetaan ja ne menevät myös pintaa syvemmälle, toisin kuin napakat kysymykset. Itse huomioin vanhempien tunteet ja odotukset ns. omassa osiossaan napakoilla kysymyksillä. Tässä hyödynsin teorian ja mallina käyttämien lomakkeiden lisäksi

omaa äitiyttäni ja sitä, mitä toivoisin minulta kysyttävän, kun lapseni aloittaa hoidon.

Valkeakosken varhaiskasvatussuunnitelmalomakkeessa oli erikseen kaksi kohtaa, jotka täydennetään, mikäli lapsella on erityisen tuen tarvetta. Ensimmäisessä kohdassa kysyttiin kuvausta lapsen päivästä, siitä mitkä asiat tuottavat iloa ja mitkä tilanteet ovat haastavia. Mielestäni tämä kohta oli hyvä ja selkeä, mutta ihmettelin, miksi sitä ei voisi täydentää lapsesta kuin lapsesta. Päivähoito saisi hyvin käsitystä siitä, millainen lapsen päivärytmi on ja millainen lapsi on. Toinen kohta keskittyi tarkemmin määrittelemään erityisen tuen tarvetta ja siihen liittyviä asioita. Molemmat kohdat hyviä ja tarpeellisia. Omaan lomakkeeseen en kuitenkaan erillistä useasta kohdasta koostuvaa suurta osiota tätä varten tehnyt. Erityisen tuen tarpeesta on yksi kattava kysymys. Ajattelin, että lomakkeeseen voi tarpeen tullen lisätä liitteenä erityiseen tuen tarpeeseen liittyviä esim. kuntoutusohjeita jne.

Kaiken kaikkiaan olen omaan lomakkeeseeni tyytyväinen. Tavoitteeni oli tehdä siitä sekä ulkoisesti että rakenteeltaan selkeä, ja siinä onnistuin. Kiinnitin myös huomiota siihen, että vastaustilaa olisi riittävästi kussakin kohdassa. Toki lomake olisi voinut olla vielä laajempi ja perustellumpi, mutta raja oli vedettävä johonkin. Lapsen hoitopaikan sekä hoitokeskustelujen varaan jää se, että lapsen varhaiskasvatussuunnitelma tulee syvällisemmäksi. Uskoisin, että hoitajien työvälineenä lomake on kuitenkin toimiva.

3.2.2 Varhaiskasvatussuunnitelmalomakkeen rakenne

Ottaen huomioon sen, kuinka monenlaisia asioita lapsen varhaiskasvatussuunnitelmalomakkeesta on käytävä ilmi, on se luonnollisesti melko pitkä. Minä pyrin selkiyttämään pitkää lomaketta sillä, että jaoin sen niin sanotusti selkeisiin osiin. Lomake (LIITE 1) koostuu viidestä osasta, jotka

täytetään ja joista keskustellaan eri hoidon aloitukseen liittyvissä ajankohdissa. Seuraavassa esittelen valmistamani lomakkeen ja sen rakenteen (taulukko 1).

TAULUKKO 1. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma-lomakkeen rakenne

Osio	"Nimi"	Sisältö
Osio 1	Esitiedot	Nimi, osoite, vanhempien nimet, puhelinnumerot, työpaikka ja –aika sekä lapsen hoitoaika. Sisärukkset, lapsen allergiat, sairaudet, lääkitys, uskonto / vakaumus sekä muuta huomioitavaa.
Osio 2	Lupa-asiat	Muut lasta hoitoon kuljettavat ja hoidosta hakevat henkilöt, saako lapsi osallistua päivähoidon järjestämiin retkiin, tilaisuuksiin ja tapahtumiin, osallistua kirkollisiin tilaisuuksiin sekä saako lasta koskevistä asioista keskustella muiden yhteistyötahojen kanssa, kuten neuvolat. Saako lapsi näkyä valokuvissa ja saako kuvia julkaista.
Osio 3	Lapsen suusta; Tällainen minä olen...	Mitä teen äidin kanssa?, perheeni / minulle tärkeät ihmiset?, mitä teen isän kanssa?, näin näytän tunteeni?, pettyessäni toimin näin?, luonteeltani ole?, elämäni ilot, surut ja pelot?, näistä asioista pidän?, näistä asioista päätän minä?, näistä asioista en päättä?, näitä asioita en saa tehdä?
Osio 4	Vanhempien ajatuksia sekä perushoitokäytännöt	Vanhempien kuvaus lapsestaan, vanhempien odotukset ja tunteet päivähoitoon liittyen sekä kasvatuskumppanuus ja lapsen perushoitokäytännöt (jatkuu)

Osio 5	Lapsi päivähoitossa	Lapsi yksilönä, lapsen puhe, lapsen tiedonhalu ja oppiminen, lapsi ryhmän jäsenenä sekä tuen tarve
--------	---------------------	--

Ensimmäinen lomakkeen osio koostuu ns. **esitiedoista**, tämän osan vanhemmat täyttävät hoidon alkaessa käytävään päivähoiton aloitusta edeltävään keskusteluun. Esitiedoissa kysytään lapsen nimeä, osoitetta, vanhempien nimiä, puhelinnumeroita ja työpaikkaa, työaikaa sekä lapsen hoitoaikaa. Esitietoihin merkitään myös mahdollisten sisarusten nimi ja syntymäaika, lapsen allergiat ja sairaudet, lääkitys sekä uskonto tai vakaumus ja jos on muuta huomioitavaa, kuten esimerkiksi silmälasit. Mikäli lapsella on ruoka-allergioita, sairauksia tai lääkitystä on niistä toimitettava hoitopaikkaan vielä erillinen kirjallinen hoito-ohje, jotta lapsi varmasti saa tarpeen vaatimaa hoitoa.

Varhaiskasvatussuunnitelmalomakkeen toinen osio koostuu erinäisistä **lupa-asioista**. Ensinnäkin vanhemmilta kysytään, ketkä muut aikuiset kuljettavat lasta hoitoon ja hakevat häntä hoidosta, usein esimerkiksi mummut ja papat voivat silloin tällöin hakea lasta hoidosta. Tämä on äärettömän tärkeä kohta lomakkeessa, koska päivähoiton henkilökunta saa luovuttaa lapsen ainoastaan niille, joiden tiedot vanhemmat ovat ilmoittaneet hoitopaikkaan. Muita vanhemmilta kysyttäviä lupa-asioita ovat ne, saako lapsi osallistua päivähoiton järjestämiin retkiin, tilaisuuksiin ja tapahtumiin, saako lapsi osallistua kirkollisiin tilaisuuksiin sekä se, saako lasta koskevista asioista keskustella muiden yhteistyötahojen kanssa, kuten neuvolat.

Lisäksi halusin lomakkeessani huomioida sen, että nykyään monilla päiväkodeilla on omat Internetsivut, joilla julkaistaan kuvia päivähoitosta, siellä olleista tapahtumista jne. Kysynkin siis lomakkeessa vanhemmilta, saako heidän lapsestaan sekä lapsen töistä (askartelut yms.) ottaa kuvia, videota tai digitaalista

tallennetta päivähoidon sisäiseen käyttöön. Tällä tarkoitetaan sitä, että esim. päiväkodin muistitaululle kootaan valokuvakollaasi lapsista ja vuoden aikaisista tapahtumista. Mikäli vanhemmat ovat antaneet luvan, että lasta ja hänen töitään saa kuvata, näkyy heidänkin lapsensa kollaasissa. Jos vanhemmat antavat luvan lapsen ja tämän töiden kuvaamiseen, kysytään vielä, saako kuvia julkaista Internetissä päiväkodin omilla sivuilla.

Kolmas osio lomakkeessa on se, millä pyritään saamaan lapsen oma ääni kuuluville. Osio on nimeltään **Lapsen suusta: Tällainen minä olen...** Tämäkin kohta täytetään päivähoiton aloitusta edeltävään keskusteluun. Tämän kohdan vanhemmat täyttävät yhdessä lapsen kanssa. Kolmas osio koostuu kuviosta, jossa tyttö ja poika pitävät kädessään useita ilmapalloja. Jokaisessa ilmapallossa on esitetty lapselle kysymys, johon lapsi saa vastata ja tällä tavoin hän kertoo itsestään millainen on. Ilmapalloja on kuviossa yhteensä 11, seuraavaksi luettelen, mitä kussakin ilmapallossa kysytään.

- Mitä teen äidin kanssa?
- Perheeni / minulle tärkeät ihmiset?
- Mitä teen isän kanssa?
- Näin näytän tunteeni?
- Pettyessäni toimin näin?
- Luonteeltani ole?
- Elämäni ilot, surut ja pelot?
- Näistä asioista pidän?
- Näistä asioista päätän minä?
- Näistä asioista en päätä?
- Näitä asioita en saa tehdä?

Vastaustilaa kohdissa ei ole paljon, vaan muutama sananen riittää. Lapsen iästä ja puheen kehityksestä tietysti riippuu, kuinka hänen oma äänensä tässä kohdassa kuuluu ja kuinka paljon vanhemmat vastaavat hänen puolestaan. Pidän kohtaa kuitenkin merkittävänä, vaikka se olisi kokonaan vanhempien täyttämä, kuten yksi vuotiaiden hoidon aloittajien kohdalla aina on, koska siinä tulee ilmi todella tärkeää tietoa lapsesta itsestään.

Neljäs osio varhaiskasvatussuunnitelmalomakkeesta täytetään päivähoiton aloitusta edeltävään keskusteluun. Periaatteessa osio koostuu vielä neljästä eri kohdasta, joista ensimmäisessä pyydetään **vanhempien kuvausta lapsestaan** ja toisessa kohdassa kysytään **vanhempien odotuksia ja tunteita** päivähoitoon liittyen. Kolmas kohta käsittelee **kasvatuskumppanuutta** ja vanhempien ajatuksia siitä. Apukysymyksinä toimivat:

- Lapsen tullessa päivähoitoon / haettaessa päivähoitosta huoltajana toivon, että
- Mitkä ovat mielestänne tärkeitä asioita yhteistyössä päivähoiton kanssa ja millä tavalla haluatte asioita käsiteltävän?
- Mitä toiveita / odotuksia teillä on kasvatuskumppanuudesta?

Tämän neljännen osion myötä on hyvä lähteä rakentamaan avointa ja vastavuoroista kasvatuskumppanuutta vanhempien ja päivähoiton ammattilaisten välille.

Osion neljäs kohta käsittelee **perushoitokäytäntöjä**. Vanhemmat kertovat lapsensa ruokailusta (lempiruoka, ”inhokkiruoka”, maistaminen?), WC-toiminnoista ja hygieniasta, pukemisesta ja riisumisesta, lepoasiat (yö- ja päiväuni, unilelu) sekä ulkoilusta. Päivähoiton aloitusta edeltävässä keskustelussa käydään nämä asiat kohta kohdalta lävitse ja sovitaan yhdessä, kuinka päivähoitossa toimitaan.

Varhaiskasvatussuunnitelma-lomakkeen viimeinen eli viides osio täytetään ja käydään keskustellen läpi sitten, kun lapsi on ollut pari kolme kuukautta päivähoitossa. Tämänkin osion vanhemmat täyttävät lapsestaan ja se käydään läpi lapsen varhaiskasvatussuunnitelma keskustelussa, jossa siihen voidaan tehdä vielä lisäyksiä, mikäli keskustelussa nousee esiin ”uusia” asioita ja kirjata ylös yhteisiä ajatuksia ja sopimuksia. Viides osio koostuu kuudesta kohdasta. Ensimmäisessä kohdassa käsitellään **lasta yksilönä**. Siinä huomioidaan lapsen vahvuudet (mitä hän osaa, missä hän on hyvä?) sekä lapsen mielipuuhat ja kiinnostuksen kohteet. Toinen kohta koostuu **lapsen puheesta** ja siitä, miten hän ilmaisee itseään sekä miten hänen puhe sujuu. Kolmanteen kohtaan merkitään **lapsen tiedonhaluun ja oppimiseen** liittyviä asioita, kuten lapsen mielikuvitus ja leikki sekä vanhemmilta tiedustellaan myös millaisia tiedollisia ja taidollisia asioita he toivovat lapsensa oppivan päivähoitossa. Neljäs kohta käsittelee **lasta ryhmän jäsenenä**. Siinä käydään läpi sitä, miten lapsi leikkii toisten kanssa, miten hän hyväksyy ryhmän tavat ja säännöt sekä mietitään, kuinka toimitaan, jos lapsi pahoittaa oman tai toisen lapsen mielen ja miten riitatilanteet ratkaistaan. Viidennessä kohdassa mietitään mahdollista **tuen tarvetta**. Sitä, missä lapsi tarvitsee apua / kannustusta, mitkä ovat auttamisen keinot niin kotona kuin päivähoitossakin ja tiedot sekä yhteystiedot mahdollisesta terapiasta. Kuudenteen kohtaan kirjataan ylös, mikäli esiin nousee muita asioita ja sopimuksia.

Lomakkeen loppuun tulee vielä allekirjoitukset, vanhempien ja hoitajan, sekä päiväys. Lomakkeen loppuun lisäsin vielä tuntemattoman kirjoittajan runon:

Ei ole suurempaa rakkauden valaa,

kun pieni lapsenne teitä haluaa.

Ja siinä pienessä sydämessä juuri

on teille paikka niin valtavan suuri.

Kaiken kaikkiaan valmistamalleni lomakkeelle tuli mittaa kokonaiset kymmenen sivua, joista kolme viimeistä täytetään pari kuukautta myöhemmin kuin muu osa. On siis selvää, että lomakkeen täyttäminen vie vanhemmilta aika paljon aikaa. Ainakin, jos sen täyttää huolella. Tarkoitukseni ja tavoitteeni lomakkeelle kuitenkin oli se, että se olisi mahdollisimman kattava ja huomioisi lapsen yksilönä sekä ottaisi myös huomioon lapsen eri elämänpiirit ja palvelisi päivähoidon ammattilaisia varhaiskasvatustyötä tehdessään mahdollisimman paljon.

4 VANHEMPIEN KOKEMUKSET LOMAKKEESTA

Valmistamani lapsen varhaiskasvatussuunnitelmalomake ei todellisuudessa tule käyttöön mihinkään. Halusin kuitenkin selvittää, mitä mieltä vanhemmat siitä ovat. Niinpä lähdinkin kehittämään lomaketta yhteistyössä vanhempien kanssa ja testaamaan valmistamaani varhaiskasvatussuunnitelmalomaketta käytännössä. Testiryhmääni halusin pienten lasten vanhempia, jotta selviäisi se, tukeeko lomake vanhempia lapsensa tulkkeina toimimisessa ja halusin myös kuulla pienten lasten vanhempien mielipiteitä siitä, saako lomakkeen avulla kerrottua lapsestaan kaiken oleellisen ja tarpeettomankin. Niinpä valitsin pienen testiryhmän, joille yksi vuotiaan lapsen päivähoiton aloitus on ajankohtainen asia.

4.1 Taustatiedot

Valmistamaani varhaiskasvatussuunnitelmalomaketta lupautui testaamaan kahdeksan perhettä. Jokaisessa perheessä on reilu yksivuotias lapsi, joka on juuri aloittanut tai piakkoin aloittamassa päivähoiton. Kaikki lomakkeen testaukseen osallistuneet vanhemmat ovat iältään 25–30 vuotiaita. Seitsemässä perheessä lapsi on esikoinen ja yhdessä perheessä sisaruskatraan kuopus. Lapsista kuusi on tai on menossa perhepäivähoitajalle hoitoon ja kaksi on ryhmäperhepäivähoidossa, koska he tarvitsevat vuorohoitoa. Kaikki lomaketta testaavat perheet kuuluvat tuttavapiiriini, joten se voi toki vaikuttaa tutkimustuloksiin.

Käytännössä lomakkeen testaaminen tapahtui siten, että jaoin jokaiseen perheeseen lomakkeen. Vanhemmat täyttivät lomakkeen lapsestaan joko yhdessä ja useassa tapauksessa lomakkeen täytti perheen äiti. Jaoin lomakkeet keväällä,

enkä sen kummemmin määritellyt sen palautusajankohtaa, vaan keräilin lomakkeita takaisin sitä mukaa, kun kevään aikana vanhempia näin. Lomake on oikeasti A4 paperilla pystysuorassa, mutta testilomakkeet tulostin vaakasuoraan ja vielä siten, että se oli A5:n kokoinen ja näin toinen sivu paperista jäi kokonaan tyhjäksi. Pyysin vanhempia täyttämään normaalisti lomakkeen ja viereisen sivun tyhjään kohtaan kommentoimaan mielipiteensä ja ajatuksensa kustakin kohdasta.

4.2 Vastauksissa esiin nousseet asiat

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmalomakkeen testaukseen osallistui kahdeksan perhettä, joista viisi palautti täyttämänsä lomakkeen minulle takaisin. Neljä vastauslomaketta on äidin täyttämiä ja yksi lomake on äidin ja isän yhdessä täyttämä. Kaiken kaikkiaan vanhempien kokemukset lomakkeesta olivat positiiviset. Usealle koko varhaiskasvatussuunnitelma-lomake oli kokonaan uusi asia, koska päivähoitomaailma on vielä ensimmäisen lapsen kohdalla täysin vieras. Seuraavaksi kerron vanhemmilta saamani palautteen lomakkeen osio osiolta.

Esitiedot osiota jokainen lomakkeen täyttänyt vanhempi piti selkeänä, tosin pitkien työpaikkojen nimien ja vaihtelevien työaikojen vuoksi toivottiin isompaa vastaustilaa. Lisäplussaa annettiin allergia- ja sairauskohdassa pyydetyistä erillisestä kirjallisesta hoito-ohjeesta.

Perustiedot selviävät helposti ensimmäiseltä sivulta, kuten myös tärkeät / huomioitavat asiat on selkeästi kysytty. Tulee luottavainen mieli, kun hoitopaikka haluaa tarkat kirjalliset hoito-ohjeet allergioihin ja sairauksiin liittyen.

Jonkin verran epäselvyyttä herätti esitietojen viimeinen kohta, jossa kysytään ”muut lasta kuljettavat henkilöt?”. Osa vanhemmista ei tiennyt, tarkoittaako se muita lasta hoitoon tuovia ja hoidosta hakevia henkilöitä vai sitä, että hoitajat kuljettavat lasta johonkin. Yhdessä vastauksessa ehdotettiin, että voisiko kysymyksen esittää selkeämmin ja kuvaavammin kuten; muut lasta hoitoon tuovat ja hoidosta hakevat henkilöt. Mielestäni tämä ehdotus on erittäin hyvä.

Erytiskiitosta vanhemmat antoivat lupa-asioita osion viimeisestä kohdasta, eli siitä, missä kysytään, saako lasta ja lapsen tekemiä töitä kuvat ja laittaa kuvia esille sekä julkaista Internetissä päiväkodin sivuilla. Muutenkin jokainen lupa-asioita osion kohta koettiin hyvänä, tärkeänä ja selkeänä. Vastauksissa oltiin sitä mieltä, että kysymykset ovat niin selkeitä, että vanhemmat eivät voi erehtyä siitä, mihin lupansa antavat ja mihin eivät.

”Lapsen suusta”-osio herätti paljon ihastusta. Yhdessä vastauksessa koettiin, että yksivuotiaasta on ko. kohta hankala täyttää, kun hänellä ei ole vielä keinoja itse vastata kysymyksiin, kuten ajatuksena olisi. Äiti ei oikein voi lapsen puolesta vastailta, koska hänkään ei voi tietää oikeasti, mitä lapsi ajattelee. Muissa vastauksissa puolestaan koettiin, että ”lapsen suusta”-osio on mukava täyttää yksivuotiaastakin, koska tuntuu, että hoitajat oppivat sen avulla tuntemaan lasta vähän paremmin. Vanhemmat kokivat myös, että sen kautta selviää lapsesta paljon hyödyllisiä asioita mukavalla tavalla.

Päivähoidon aloitusta edeltävä keskustelu-osio koettiin yleisesti melko helppolukuiseksi selkeiden kysymysten sekä ulkoisen rakenteen ansiosta. Vanhemmilta pyydetty kuvaus lapsesta oli kuulemma piristävää, koska sitä kohtaa täyttäessä sai oikein luvan kanssa tuoda omat ajatuksensa rakkaasta lapsestaan ilmi. Yhdessä vastauksessa ehdotettiin, että voisiko kasvatuskumppanuus kohdan kysymyksiä tiivistää, koska melko samantyyllisiä ovat. Samainen vastaaja kuitenkin vielä jatkaa, että toisaalta kysymykset ovat kivoja, kun vanhemmat ja heidän

ajatuksensa huomioidaan niin hienosti. Yhdessä vastauksista korostetaan kasvatuskumppanuuden merkityksen tärkeyttä.

Tämä osio on tärkeä, koska lapsen hoidon aloitus on suuri asia lapselle, mutta myös vanhemmille. Kun nämä kohdat vielä keskustellaan yhdessä hoitajan kanssa läpi, voi ehkä paremmalla mielellä jättää lapsen hoitoon. Kasvatuskumppanuus kohta on tosi tärkeä sillä luottamus saavutetaan juuri tällä.

Toisin kuin toisessa vastauksessa tuli ilmi, että samainen kasvatuskumppanuus kohta ja etenkin siinä oleva ”kasvatuskumppanuuteen liittyvät toiveet ja odotukset” kysymys herätti hämmennystä.

Mitä tällä haetaan, en osaa sanoa tähän mitään?

Perushoitokäytännöt kohta koettiin kaikissa vastauksissa aika epäselväksi. Ei niinkään siinä olevien asioiden vuoksi, ne olivat jokainen todella tärkeä ja selkeästi esitetty. Ulkoasu puolestaan herätti ihmetystä. Kuka vastaa ja mihin sarakkeeseen vastataan sekä miksi on kaksi saraketta vierekkäin, eikö yksi iso olisi parempi, kuten muissakin kohdissa? Samanlaisia ajatuksia herätti myös kaikilla vanhemmilla lomakkeen viimeinen osio ”lapsi päivähoidossa”. Kysymykset taas koettiin hyväksi, mutta lomakkeen ulkoinen rakenne ja ohjeistukset puutteellisia: kuka täyttää ja missä täytetään, hoidossa yhdessä hoitajan kanssa vai kotona?

Kaiken kaikkiaan vanhemmat pitivät lomaketta hyvänä ja kattavana, jossa on tärkeitä asioita sekä he kokivat että, sen kautta saa hyvin tuotua esille oman lapsen yksilönä. Jopa pienen lapsen luonne ja ominaispiirteet tulevat esille kysymysten kautta, vaikka jotkut kohdat olikin hankala täyttää yksivuotiaasta. Eräs vanhempi totesi myös, että riippuu toki hirveän paljon vanhemmista ja hoitajista, kuinka ”vakavasti” tiedot täytetään ja sen kautta saadaan kaikki hyöty irti lomakkeesta. Yhdessä vastauksessa oli mielestäni todella hyvä ehdotus:

Voisiko lomakkeen alkuun tehdä vielä jonkinlaisen ”lomakkeen täyttöohjeen”, josta selviäisi se, kuka täyttää, milloin täyttää ja missä täyttää kunkin kohdan?

Tämä on mielestäni toteutuskelpoinen ehdotus, jonka ajattelinkin toteuttaa. Loppuun vielä yhdestä vastauksesta palaute, joka mielestäni niin sanotusti kokoaa hyvin koko yhteistyön ajatuksen yhteen:

Ensimmäistä kertaa tämmöistä lomaketta täytettyämme jäi fiilis, että lapsestamme saa lyhyen ja ytimekkään kuvauksen tämän perusteella. Hoitopaikassa esim. sijaiset voivat lukea helposti ja nopeasti tämmöisen ja saavat sen perusteella ”kuvan” lapsesta.

4.3 Yhteenveto

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmalomakkeen testaaminen pienten lasten vanhemmilla oli todella hyvä ajatus. Vaikka testiryhmäni oli pieni ja lopullisten vastausten määrä vielä sitäkin pienempi, koen, että saatu palaute on korvaamatonta. Yhdessä vastauksessa ehdotettu lomakkeen täyttämiseen liittyvä ohjeistus on mielestäni todella hyvä ja toteutuskelpoinen ajatus.

Oma asennoitumiseni ja orientoitumiseni koko prosessin ajan on ollut aika ajoin melko hataralla pohjalla. Uskon, että se on suurin tekijä siihen, että osa vastauksista jäi puuttumaan. Vanhempien ohjeistus lomakkeeseen vastaamiseen oli tosiaankin puutteellista, joten ei siis ole ihme, että useat kohdat herättivät hämmennystä sillä, että kuka tämän täyttää. En myöskään jotenkin osannut asettua lomakkeeseen vastaajien asemaan ja siihen, että osa näkee ja kuulee varhaiskasvatussuunnitelma-lomakkeen ensimmäisen kerran. Tämä varmaan johtuu siitä, että olen itse työskennellyt päiväkodissa ja ollut hoitajan asemassa

varhaiskasvatussuunnitelmia laadittaessa sekä olen myös omasta yksi vuotiaasta lapsestani täyttänyt päivähoitopaikkaan varhaiskasvatussuunnitelmalomakkeen ja käynyt siihen liittyvät keskustelut hoitajan kanssa. Lomakkeen testaaminen vanhemmilla havahdutti minut siitä, kuinka sokeutunut sitä voikaan itselle tuttuun asiaan olla.

Vanhemmilta saatu palaute oli kuitenkin hyvin positiivista ja mikä tärkeintä, heille tuli kokemus, että lomake ”auttoi” heitä kertomaan lapsestaan, auttoi heitä lapsensa tulkkeina toimimisessa. Sehän minulla oli tavoitteena, kun rupesin alun alkujaan lomaketta valmistamaan. Myös yhden vanhemman lause kokoaa hyvin yhteen opinnäytetyöni ajatuksen:

Tämä on ihana kansilehtineen kaikkineen, aivan kuin pieni kirja omasta lapsesta. Tästä saa mukavan muiston.

Mikäli haluaisin vielä lähteä opinnäytetyötäni laajentamaan, lähtisin viemään lomaketta käytäntöön ja kehittäisin sitä hoitajienkin näkökulmasta. Olisi mielenkiintoista saada selville, olisiko valmistamani lomake hyvä ja käyttökelpoinen runko varhaiskasvatussuunnitelma keskusteluille.

5 LOMAKKEEN KEHITTÄMINEN VANHEMMILTA SAADUN PALAUTTEEN POHJALTA

Lomakkeen testaaminen pienten lasten vanhemmilla oli hyvä herätys minulle siinä asiassa, että lapsen varhaiskasvatussuunnitelma ja siihen liittyvä lomake ei ole kaikille tuttu. Yksi vanhemmista ehdottikin, että voisiko lomakkeessa olla myös ohjeet siitä, kuinka se täytetään, jotta välttyttäisiin epäselvyyksiltä. Toki todellisuudessa, ainakin toivottavasti, hoitajat ”aukaisevat” lomaketta vanhemmilla ja opastavat sen täytössä, mutta siitä huolimatta koen, että täyttöohjeen (LIITE 2) liittäminen lomakkeeseen on todella hyvä asia ja sen aion toteuttaa.

Ajatuksenani on tehdä yleinen ohje lomakkeen täyttämistä sekä lyhyt kuvaus kustakin lomakkeen osiosta. Tarkoituksenani on myös hieman aukaista sitä, mitä milläkin osiolla tarkoitetaan / haetaan. Tarkempaa kuvausta lomakkeen käytöstä käytännössä en kuvaile, koska jokaisella hoitoyksiköllä on omat tapansa toimia (esim. joissakin paikoissa on omahoitajasysteemi käytössä) ja oma tyyli hyödyntää lomaketta.

Tein myös lomakkeeseen muutoksen lupa-asioita osioon kohtaan, jossa kysytään, ketkä muut aikuiset kuljettavat lasta. Tällä kohdallahan selvitetään sitä, ketkä aikuiset kuljettavat lasta hoitoon ja hakevat häntä hoidosta. Tämä on todella tärkeä kohta, koska hoitajat saavat luovuttaa lapsen ainoastaan sellaisille aikuisille, joille vanhemmat ovat luvanneet lapsensa luovuttaa. Muutin ko. kohdan tekstin sellaiseksi kuten yksi vanhemmista ehdotti: Muut lasta hoitoon kuljettavat ja hoidosta hakevat aikuiset? Muita korjauksia / kehittämisiä lomakkeeseen ei tullut, tämä johtunee siitä, että vastaaja joukko oli niin pieni. Uskon, että kehitys ehdotuksia tulisi huomattavasti enemmän, jos vastaajia olisi vaikkapa kymmenen. Osa vanhemmista toivoi joihinkin kohtiin enemmän vastaustilaa ja uskon tämän johtuvan siitä, kun heidän vastauslomakkeensa olivat A5 kokoisia, kun todellisuudessa lomake on A4. En siis lähtenyt suurentamaan vastaamistiloja.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Toiminnallisen opinnäytetyöni tavoitteena oli valmistaa selkeä ja kattava lapsen varhaiskasvatussuunnitelma-lomake, joka tukee erityisesti pienen lapsen päivähoiton aloitus prosessia. Lomakkeen toimivuutta selvittelin käytännön testauksen avulla ja vanhemmilta saadun palautteen pohjalta kehitin lomaketta. Halusin kuulla, mitä mieltä pikkulasten vanhemmat ovat lomakkeesta. Työni toiminnallinen osuus koostui periaatteessa kahdesta osiosta; lomakkeen valmistamisesta ja sen kehittämisestä yhteistyössä pienten lasten vanhempien kanssa. Kaiken kaikkiaan opinnäytetyön tekeminen on ollut pitkä ja mielenkiintoinen prosessi.

Työni teoreettinen, opinnäytetyön lähtökohdat, osuus tukee mielestäni melko hyvin työn toiminnallista osuutta. Teoreettinen osuus myös osaltansa avaa ja perustelee varhaiskasvatussuunnitelma-lomaketta. Mielestäni onnistuin hyvin rajaamaan teoreettiskäytännöllisen viitekehyksen sisällön sellaiseksi, että siinä on ne kaikista tärkeimmät aiheeseen liittyvät asiat kuvattu ja esitelty. Lähdekirjallisuus oli mielenkiintoista. Sitä luki mielellään ”iltalukemisena” ja koin tämän todella positiiviseksi asiaksi. Koin myös, että olen onnistunut hyvin opinnäytetyöni aiheen valinnassa, koska työskentelyprosessin missään vaiheessa sen aihe ei alkanut tympäisemään. Varhaiskasvatussuunnitelma ja pienen lapsen päivähoiton aloitus ovat aiheena toki elämässäni tällä hetkellä hyvin pinnalla oman pienen lapseni ollessa hoidossa. Toivon, että oma mielenkiintoni ko. aiheisiin näkyy työstäni.

Lomakkeen valmistaminen oli mielenkiintoista. Hankalaksi koin kuitenkin sen, että miten rajata lähdekirjallisuuden käyttöä. Koska kirjallisuutta tähänkin aiheeseen liittyen on aivan pilvin pimein olemassa, niin välissä tuntui jopa ahdistavalta tehdä rajausta siihen, mitä teoksia itse käyttää. Myös niin sanotusti mallilomakkeita on olemassa niin monenlaisia, kuin Suomessa on kaupunkeja ja kuntia, joten oli vaan

raa'asti valittava joukosta ne lomakkeet, joista itse sai ideoita eniten ja joita tämän kautta pystyi hyödyntämään omassa työskentelyssään. Itse lomakkeeseen olen tyytyväinen, mutta sitä ei käy kieltäminen, että keskeneräinenhän se vielä on. Eikä sitä tässä vaiheessa tuon valmiimmaksi voi saadaakaan, ja se minun on vain hyväksyttävä. Keskeneräisyydellä tarkoitan sitä, että kun lomake ei todellisuudessa tule mihinkään käyttöön, niin en pysty määrittelemään sitä, millainen rooli sillä käytännössä on. Epäselväksi siis jää muun muassa se, kuinka usein lomaketta päivitetään, miten päivittäminen tapahtuu, missä lomakkeita säilytetään jne.

Näin opinnäytetyön tekemisen loppusuoralla meinaa hieman harmittaa se, että aika ajoin oma motivaatio opinnäytetyötä kohtaan on ollut ns. hukassa. Eniten motivaation puute näkyy ja kostahtuu lomakkeen käytännössä testaamisen osiossa. Organisoin todella huonosti lomakkeen testaamisen vanhemmilla. Ensinnäkin se, että sain täytettyjä lomakkeita vain viisi takaisin, kertoo mielestäni melko paljon omasta aktiivisuudestani. Jälkiviisaana voin myös todeta, että lomake olisi pitänyt kunnolla esitellä vanhemmille ennen kuin he alkoivat sitä täyttää. Kuitenkin vaikka täytettyjä lomakkeita palautettiin vain viisi, koen, että sain paljon irti niissä olleista palautteista. Käytännön testaus antoi vastaukset työni alussa esittämälleni kysymykselle; Mitä mieltä pienten lasten vanhemmat ovat lomakkeesta? Huonosti järjestämästäni yhteistyöstä vanhempien kanssa huolimatta, mielestäni sillä on merkittävä rooli koko työssäni.

Onko tämän tutkimuksen tuloksissa yhteyttä todellisuuden kanssa? Yhteistyöni vanhempien kanssa oli aika ajoin hataraa ja lomakkeen idean ja täyttämisen esitelmointi puutteellista, jonka saattoi todeta saadusta palautteesta; Kuka tämän kohdan täyttää?, Mitä tällä kysymyksellä haetaan?. Mietinkin, että miten vanhempia ”valmistellaan” käytännössä lapsen varhaiskasvatussuunnitelmalomakkeen täyttämiseen? Onko hoitajilla aikaa esitellä lomake ja muutenkin kertoa varhaiskasvatussuunnitelman ajatuksesta, vai annetaanko lomake vanhemmille ja pyydetään täyttämään se, minkä jälkeen sitä katsotaan sitä sitten jossakin välissä yhdessä? Oma kokemukseni vanhemman

roolissa ollessa on lähempänä jälkimmäistä. Itselleni asia on kuitenkin tuttu, joten hämminkiä ei syntynyt, mutta entä vanhemmat, jotka kuulevat varhaiskasvatussuunnitelmalomakkeesta siinä vaiheessa ensimmäisen kerran, kun heitä pyydetään se täyttämään lapsestaan. Kuinka he asian kokevat?

Opinnäytetyötä tehdessä oli ikävä tehdä itsestään se havainto, että kuinka helppo on sokaistua omalle aiheelle. Kun lähdin tekemään yhteistyötä pienten lasten vanhempien kanssa, en osannut ollenkaan asettua heidän asemaansa ja siihen, että varhaiskasvatussuunnitelma ja siihen liittyvä lomake oli useille täysin uusi tuttavuus siinä vaiheessa. Toivottavasti ”oikeassa elämässä” varhaiskasvatustyötä tekevät eivät ole näin sokeita kuin itse olin opinnäytetyötä tehdessä. Toivon, että heillä on varattu aikaa ja resursseja kunnolla myös lasten varhaiskasvatussuunnitelmia ajatellen ja kaikkeen siihen, mitä siihen liittyy.

Opinnäytetyöni kirjalliset osiot tein kesäloman aikana. Työn tavoitteena oli tuottaa laaja ja kattava lomake ja periaatteessa siihen, onko tavoitteet saavutettu, saisi vastauksen tekemällä vielä jatkotutkimuksen. Nyt lomaketta on testattu pienellä joukolla pikkulasten vanhempia, seuraavaksi sen toimivuutta voisi tarkastella vaikkapa perhepäivähoitajien näkökulmasta. Heillä usein on näitä vuoden parin ikäisiä pienokaisia paljon hoidossa, joten sieltä saisi arvokasta tietoa ja neuvoja lomakkeen parantamiseen. Koska pienen lapsen päivähoiton aloitus on asiana edelleen itselleni ajankohtainen, sain jatkokehittämisidean siitä, että lomakkeeseen voisi tehdä vielä liitteeksi lapsen hoidon aloitukseen liittyvän tietopaketin vanhemmille. Uskon, että moni vanhempi olisi kiitollinen, jos ennen lapsen päivähoiton alkua he saisivat käytännön tietoa pehmeästä laskusta yms.

Työskentelyprosessina opinnäytetyö on ollut opettavainen. Työ on suuri kokonaisuus ja sen hallinta on aika ajoin tuntunut haastavalta. On pitänyt itseään muistutella työn aiheen rajaamisen tärkeydestä ja siitä, että on pysyttävä rajatun aiheen sisällä. Muuten työ rönsyilisi ja laajenisi liian sekavaksi. Pyrinkin prosessin alkumetreillä tekemään selkeän sisällysluettelon työni rungoksi, jonka jälkeen oli

helppo edetä työn teossa. Opinnäytetyötä tehdessä oppii hallitsemaan useita osa-alueita kerralla ja myös oma tekeminen kehittyy huimasti.

7 LÄHTEET

Alasuutari, M. 2003. Kuka lasta kasvattaa? Vanhemmuuden ja yhteiskunnallisen kasvatuksen suhde vanhempien puheessa. Helsinki. Gaudeamus.

Alasuutari, M., Karila, K. Vasu-prosessi opettaa ja kehittää. Lastentarha 5/2006. 8-11.

Asetus lasten päivähoidosta, 1973.

Helenius, A., Karila, K., Munter, H., Mäntynen, P. & Siren-Tiusanen, H. 2001. Pienet päivähoidossa, alle kolmivuotiaiden lasten varhaiskasvatuksen perusteita. Helsinki. WSOY.

Karila, K., Alasuutari, M., Hännikäinen, M., Nummenmaa, A. & Rasku-Puttonen, H. 2006. Kasvatusvuorovaikutus. Tampere. Vastapaino.

Kaskela, M., Kronqvist, E. 2007. Niin ainutlaatuinen, näkökulmia lapsen yksilölliseen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Stakes. Gummerus Kirjapaino Oy.

Kaskela, M. & Kekkonen, M. 2006. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta – opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen. Stakes. Gummerus Kirjapaino Oy.

Keskinen, S. Virjonen, H. 2004. Vanhemmuuden ja lapsen kasvun tukeminen päivähoidossa. Helsinki. Tammi.

Kronqvist, E-L. & Jokimies, J. 2008. Vanhemmat varhaiskasvatuksen laadun arvioijina, tuloksia Vaikuta vanhempi – selvityksestä. Helsinki. Raportteja 22/2008 Stakes.

Laki lasten päivähoidosta, 1973

Malin, M. Vanhempien arvioita kannattaa kysyä. Lastentarha 5/2006, 17-21.

Schulman, M. 2001. Pikkulapsi matkalla maailmaan: Pikkulapsen haavoittuvuus hänen siirtyessään päivähoitoon. Psykoterapia 3/2001.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Vaajakoski. Stakes, oppaita 56. 2006. Gummerus Kirjapaino Oy.

Vilka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki. Tammi.

Julkaisemattomat lähteet

Jokitalo, T. Pienen lapsen päivähoiton aloitus. 2006. Kasvatustieteen pro gradu – tutkielma. Kasvatustieteiden tiedekunta, Kajaanin opettajan koulutusyksikkö. Varhaiskasvatuksen koulutus.

Kangasalan kunnan lapsen varhaiskasvatussuunnitelma-lomake

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma, perhepäivähoito. Ylivieska. Kallio Peruspalvelukuntayhtymä.

Sipilä, H. Sinne on turvallista jättää pieni rakas aarteemme, äitien käsityksiä päivähoidosta esikoisen päivähoiton aloituksen kynnyksellä. 2007. Kasvatustieteen pro gradu – tutkielma. Kasvatustieteiden tiedekunta. Oulun yliopisto. Varhaiskasvatuksen koulutus.

Valkeakosken kaupungin lapsen varhaiskasvatussuunnitelma-lomake

LAPSEN VARHAISKASVATUSSUUNNITELMA

Lapsen nimi _____

Lapsen kuva

ESITIE TOJA PÄIVÄHOITOON TULEVASTA LAPSESTA
201__

Pvm ____ / ____

Lapsen nimi	
Henkilötunnus	Puh. kotiin
Kotiosoite	

Äidin nimi	Isän nimi
Äidin matkapuhelin	Isän matkapuhelin
Osoite	Osoite
Työtehtävä	Työtehtävä
Työpaikka	Työpaikka
Työpuhelin	Työpuhelin
Työaika	Työaika
Lapsen hoitoaika	

Sisarusten nimet ja syntymävuodet
Lapsen allergiat ja sairaudet (ruoka-allergioista, sairauksista erillinen kirjallinen hoito-ohje)
Lääkitys (anna erillinen kirjallinen hoito-ohje)
Uskonto/vakaumus
Muuta huomioitavaa (esim. silmälasit)

LUPA-ASIAT

Pvm	Muut lasta hoitoon kuljettavat ja hoidosta hakevat henkilöt (nimi 18 v. täyttänyt, puh.)

Kyllä

Ei

Lapsi saa osallistua päivähoidon järjestämiin retkiin,
tilaisuuksiin ja tapahtumiin.

Lapsi saa osallistua kirkollisiin tilaisuuksiin.

Lasta koskevista asioista saa keskustella muiden
yhteistyötahojen kanssa (esim. neuvola, perheneuvola, kasvu-
ja hoitoryhmä).

Pvm ____ / ____ 201____

 Huoltajan allekirjoitus

 Huoltajan allekirjoitus

LUPA LAPSEN JA /TAI LAPSEN TÖIDEN KUVAAMISEEN

LUPA HENKILÖKUVIEN JULKAISEMISEEN PÄIVÄHOIDON WWW-SIVUILLA

päivähoidon sisäistä käyttöä varten

lasta **saa** videoida

lasta **ei saa** videoida

lasta **saa** valokuvata

lasta **ei saa** valokuvata

lapsemme töistä (käsityöt,
piirustukset, askartelu) **saa**
tehdä digitaalisen tallenteen
esim. cd-levylle

lapsemme töistä **ei saa** tehdä
digitaalista tallennetta

Kuvien julkaiseminen Internetissä päivähoidon www-sivuilla

valokuvia lapsestamme ja/tai hänen töistään, **saa** julkaista päivähoidon www-sivuilla

lapsestamme ja/tai hänen töistään otettuja valokuvia **ei saa** julkaista päivähoidon www-sivuilla

Huoltajan/huoltajien allekirjoitus

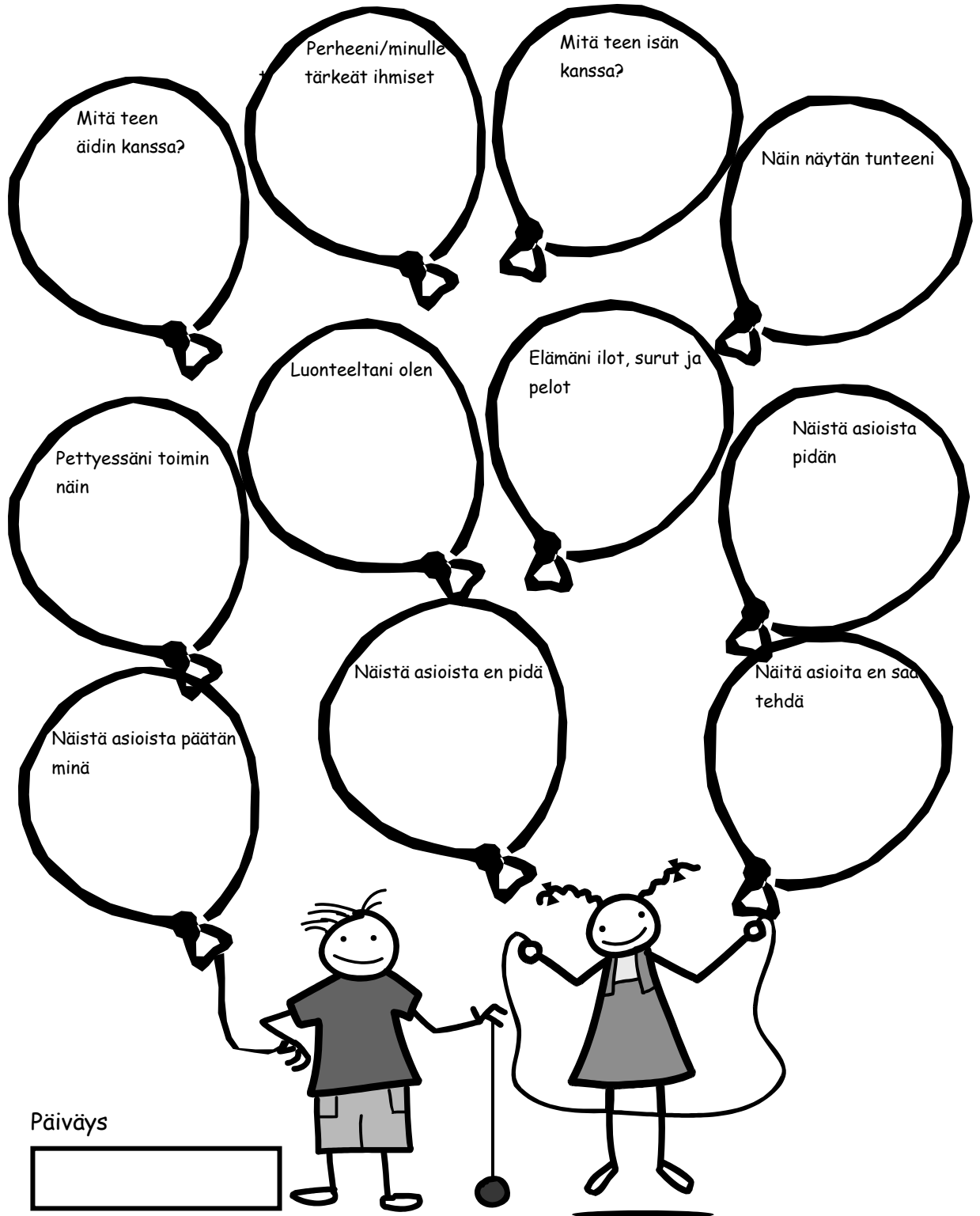
Allekirjoitus

Allekirjoitus

Nimen selvennys

Nimen selvennys

Lapsen suusta: Tällainen minä olen...

PÄIVÄHOIDON ALOITUSTA EDELTÄVÄ KESKUSTELU

1. VANHEMPIEN KUVAUS LAPSESTAAN

Pvm	

2. PÄIVÄHOITOON LIITTYVÄT ODOTUKSET JA TUNTEET

Pvm	

3. YHTEISTYÖMME = **kasvatuskumppanuutta**

LIITE 1/7

Pvm	Lapsen tullessa päivähoitoon/haettaessa päivähoidosta huoltajana toivon, että
	Mitkä ovat mielestänne tärkeitä asioita yhteistyössä päivähoidon kanssa (millä tavalla haluatte asioita käsiteltävän)?
	Mitä toiveita/odotuksia teillä on kasvatuskumppanuudesta?

Yhteinen sopimus

Pvm	Ruokailu (lempiruoka, "inhokkiruoka", maistaminen?)	
	WC-toiminnot ja hygienia	
	Pukeminen/riisuminen	
	Lepo (yö- ja päiväuni, unilelu)	
	Ulkoilu	

1. Lapsi yksilönä

Pvm	Lapsen vahvuudet (mitä lapsi osaa, missä hän on hyvä)
	Lapsen mielipuuhat ja kiinnostuksen kohteet

2. Lapsen puhe

Pvm	Miten lapsi ilmaisee itseään? Miten lapsen puhe sujuu?
-----	--

3. Lapsen tiedonhalu ja oppiminen

Pvm	Millaisia tiedollisia ja taidollisia asioita toivot lapsesi oppivan päivähoitossa?
	Lapsesi mielikuvitus ja leikki

4. Lapsi ryhmän jäsenenä

LIITE 1/10

Pvm	Miten lapsi leikkii toisten kanssa?
	Miten lapsi hyväksyy ryhmän tavat ja säännöt?
	Miten toimitaan, jos lapsi pahoittaa oman tai toisen lapsen mielen? Miten riidat ratkaistaan?

5. Tuen tarve

Pvm	Missä lapsesi tarvitsee apua/kannustusta?
	Auttamisen keinot, koti/päivähoito
	Terapiat, yhteystiedot

Huoltaja

Huoltaja

____ / ____ 201__

omahoitaja

*Ei ole suurempaa rakkauden valaa,
kun pieni lapsenne teitä haluaa
Ja siinä pienessä sydämessä juuri
on teille paikka niin valtavan suuri.*

Ohje varhaiskasvatussuunnitelma-lomakkeen täyttämiseen

Lapsen varhaiskasvatus perustuu vanhempien ja henkilöstön yhdessä laatimaan varhaiskasvatussuunnitelmaan. Lomakkeen avulla pyritään saamaan selville perheen asiantuntemusta omasta lapsestaan, kunnioittamaan kotikasvatusta, kuuntelemaan lapsen omia odotuksia sekä tarpeita ja hyödyntämään varhaiskasvatushenkilöstön kokemusta ja osaamista.

Lomake koostuu viidestä osasta

1 Esitietoja päivähoitoon tulevasta lapsesta (mm. nimi, yhteystiedot, hoitoajat, sisarukset, allergiat, lääkitys, uskonto / vakaumus)

2 Lupa-asioita (mm. muut lasta hoitoon kuljettavat aikuiset, lapsen osallistuminen retkille, kirkollisiin tilaisuuksiin sekä saako lasta kuvata ja kuvia julkaista)

3 Lapsen suusta: Tällainen minä olen...(Lapsi saa omin sanoin ja vanhempien avustamana täydentää ohjaavia lauseita / vastailla kysymyksiin.)

4 Päivähoidon aloitusta edeltävä keskustelu (vanhempien kuvaus lapsesta sekä kasvatuskumppanuuteen liittyviä kysymyksiä.)

5 Lapsi päivähoitossa (aihe alueena mm. lapsi yksilönä, lapsen puhe, lapsen tiedonhalu ja oppiminen, lapsi ryhmän jäsenenä sekä tuen tarve)

Ennen kuin päivähoito alkaa vanhemmat täyttävät kotona lapsestaan ja yhdessä hänen kanssa kanssaan lomakkeen neljä ensimmäistä osiota, jotka käydään läpi hoitajan kanssa aloituskeskustelussa.

Lomakkeen viides osio täytetään sitten, kun lapsi on ollut päivähoitossa pari kuukautta. Tämänkin osion täydentäminen tapahtuu siten, että vanhemmat saavat kaikessa rauhassa täyttää osion kotona. Täydennetty Lapsi päivähoitossa-osio toimii varhaiskasvatussuunnitelma keskustelun runkona, keskustelun myötä osioon voidaan tehdä lisäyksiä ja kirjata ylös yhteisiä sopimuksia ja esiin nousseita asioita.

